

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK
DANMARK

ДЕТЕКТОР
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
MEDIA

ЖУРНАЛІСТСЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ЧИ ПРАЦЮЄ СИСТЕМА?

Друге дослідження якості журналістської освіти

СПЕЦІАЛЬНИЙ ЗВІТ

ГО «Детектор медіа» • Київ • 2018

Журналістська освіта в Україні: чи працює система?

Друге дослідження якості журналістської освіти.

– К.: «Детектор Медіа», 2018. - 72 с.

Дослідницька група:

Ярослав Зубченко
Володимир Литвиненко
Вероніка Луцька
Оксана Піддубна

Загальна редакція:

Отар Довженко

Дизайн та верстка:

Яна Добрянська

Координаторка проекту:

Олена Демченко

Друге дослідження якості журналістської університетської освіти в Україні - це продовження попереднього пілотного дослідження, яке ГО «Детектор медіа» провела у 2016 році.

У 2018 році дослідницька група ставила перед собою комплексніші завдання: вибірка та географія дослідження були збільшені. У рамках дослідження 46-ом українським ЗВО, які надають журналістську освіту в Україні, були надіслані інформаційні запити, і лише 13 відповіли на них.

Було проведено вісім фокус-груп у Києві, Львові, Одесі, Харкові, Запоріжжі, Вінниці та Черкасах. 57 респондентів із 18 вищих освітніх закладів оцінили рівень освіти, який вони отримали.

100 представників ЗМІ різних типів оцінили університетську освіту в Україні. На питання відповіли представники 86 медіа загальнонаціонального, обласного та районного рівнів з усіх регіонів України (окрім АР Крим).

Додався метод опитування студентів напряду "Журналістика", та було отримано 250 відповідей від студентів 35 університетів України. Опитування було анонімним та здійснювалося за допомогою онлайн-опитника.

Загальні результати засвідчили, що журналістська освіта в Україні перебуває у незадовільному стані.

Дослідження здійснювалося за фінансової підтримки Danish International Development Agency (Danida)

© ГО «Детектор медіа», 2018

© Яна Добрянська – дизайн і верстка, 2018

ЗМІСТ

6 РЕЗЮМЕ

**8 РЕЗУЛЬТАТИ ОЦІНЮВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ
КАФЕДР ЖУРНАЛІСТИКИ**

34 ДУМКИ МЕДІАІНДУСТРІЇ

43 ДУМКИ СТУДЕНТІВ

51 ДУМКИ ВИПУСКНИКІВ

58 ДОДАТКИ

РЕЗЮМЕ

Перше дослідження якості журналістської освіти, проведене громадською організацією «Детектор медіа» 2016 року, було опубліковане разом із рейтингом осередків журналістської освіти. На жаль, за підсумками другого дослідження рейтингу не буде. Адже лише 13 із 46 вишів, які мають факультети чи кафедри журналістики, погодились надати докладну інформацію, за якою якість їхньої роботи можна було б оцінити. Відмова інших, або ж рішення проігнорувати запит, — тривожний знак: ознака неготовності працювати прозоро та відповідати на виклики сучасності.

Результати першого дослідження спровокували масштабну дискусію як у професійному, так і в освітньому середовищі. Більшість її учасників погоджувалась із тим, що журналістська освіта гостро потребує осучаснення, розширення практичної складової та адаптації до потреб галузі. Ми провели це друге дослідження, щоб побачити зміни, які відбулись або не відбулись за два роки. Окрім інформації, отриманої від вишів, ми проаналізували їхні сайти та сторінки в соціальних мережах, провели опитування роботодавців, випускників і студентів.

ГОЛОВНІ ВИСНОВКИ

ОСВІТІ БРАКУЄ ВІДКРИТОСТІ.

Дві третини вишів, які готують журналістів, проігнорували запит або відмовились надати інформацію для участі в дослідженні. Не всі осередки журналістської освіти готові до незалежної оцінки.

МАЙЖЕ НЕМАЄ КОРУПЦІЇ.

Більшість опитаних студентів і випускників здобувають освіту без хабарів. Є лише окремі випадки здирництва серед викладачів.

ІННОВАЦІЙ ПОБІЛЬШАЛО.

За два роки осередки журналістської освіти запровадили нові сучасні навчальні курси, хоча дехто ще вважає інтернет «новим медіа».

ОСВІТА ВІДІРВАНА ВІД ЖИТТЯ.

Студенти й випускники незадоволені тим, як журналістська освіта готує їх до роботи в медіа. Зміст навчальних курсів часто застарілий, знання не актуальні.

ЗАМАЛО ПРАКТИКИ.

І студенти, і випускники, і роботодавці бачать потребу у збільшенні кількості прикладних курсів, практичних завдань та викладачів із досвідом роботи в журналістиці.

МАГІСТРАТУРА НЕ ГОТУЄ ПРАКТИКІВ.

У навчальних програмах магістратури багатьох вишів переважають теоретичні дисципліни, вони часто-густо не передбачають стажування у ЗМІ.

МІНІСТЕРСЬКІ ВИМОГИ ЗАВАЖАЮТЬ.

Міністерство хоче, аби викладачі мали наукові ступені. Через це кафедри не можуть наймати викладачів-практиків. Водночас викладачі стали більше стажуватися, підвищувати кваліфікацію, зокрема за кордоном, а практиків запрошують як гостей викладачів.

СТУДЕНТИ МАЛО ЇЗДЯТЬ ЗА КОРДОН.

Чимало вишів не користуються доступними можливостями відправляти своїх студентів на стажування. Хоча є приклади ефективної сталої співпраці з зарубіжними вишами.

НЕ ВСІМ ДОЗВОЛЯЮТЬ ПРАЦЮВАТИ.

Не кожен виш іде назустріч студентам, які знайшли роботу, та узгоджує з ними індивідуальний графік навчання, хоча Міністерство освіти і науки це заохочує. Допомога студентам у працевлаштуванні – поширена, але не тотальна практика.

КАФЕДРИ ПОГАНО КОМУНІКУЮТЬ.

Осередки журналістської освіти не використовують потенціал сайтів та сторінок у соціальних мережах для комунікації зі студентами, абітурієнтами, випускниками, роботодавцями, донорами та іншими аудиторіями.

ТЕХНІКА Є, АЛЕ...

Не всі кафедри мають достатню технічну базу, багато де вона несправна чи застаріла, а подекуди студенти не мають до неї вільного доступу. Своїй хорошій технічній базі виші завдячують, як правило, грантам іноземних фондів і організацій.

РОБОТОДАВЦІ НЕ ВІРЯТЬ У ЖУРНАЛІСТСЬКУ ОСВІТУ.

Більшість опитаних редакторів незадоволені якістю підготовки студентів. Лише 22% радше наймуть людину з дипломом журналіста.

КОЖЕН ТРЕТІЙ НЕ ПРАЦЮВАТИМЕ В МЕДІА.

Лише 64% опитаних студентів планують бути журналістами. Старшій школі потрібно краще готувати випускників до вибору професії.

КОГО ОЦІНЮВАЛИ

З новим переліком галузей освіти, затвердженим 29 квітні 2015 року, журналістика стала окремою спеціальністю, яка включає освітні програми «журналістика», «реклама і зв'язки з громадськістю», «видавнича справа й редагування», «медіакомунікації» та похідні від них. Ліцензії на такі програми мають 63 заклади вищої освіти. 59 із них уже набрали студентів на нові програми, але в більшості на 3-4 курсах навчаються за старими. Ми зосередились на вивченні освітніх програм із журналістики та медіакомунікацій; вони є у 46 вишах.

На запити ГО «Детектор медіа» відповіли:

- 1 Бердянський державний педагогічний університет (кафедра соціальних комунікацій)
- 2 Український католицький університет (кафедра журналістики)
- 3 Ужгородський національний університет (кафедра журналістики)
- 4 Донецький національний університет імені Василя Стуса (кафедра журналістики)
- 5 Запорізький національний університет (факультет журналістики)
- 6 Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (кафедра журналістики)
- 7 Київський університет імені Бориса Грінченка (кафедра журналістики та нових медіа)
- 8 Одеська юридична академія (кафедра журналістики)
- 9 Національний університет «Острозька академія» (кафедра журналістики)
- 10 Український гуманітарний інститут (кафедра журналістики)
- 11 Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького (кафедра журналістики, реклами і PR-технологій)
- 12 Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (кафедра журналістики)
- 13 Чорноморський національний університет імені Петра Могили (кафедра журналістики)

Три з них – Кам'янець-Подільський, Черкаський та Чорноморський – не брали участі в першому дослідженні. Результати аналізу стосуються тільки цих 13 вишів і не є репрезентативними для всієї журналістської освіти в Україні, однак ми вважаємо тенденції достатньо показовими. ■

РЕЗУЛЬТАТИ ОЦІНЮВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КАФЕДР ЖУРНАЛІСТИКИ

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ТА ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ

У більшості із 13 проаналізованих нами закладів вищої освіти фах журналіста можна здобути за двома освітніми рівнями – бакалаврським та магістерським. Три заклади освіти мають ліцензії на ведення освітньої діяльності за спеціальністю 061 «Журналістика» лише на першому (бакалаврському) рівні. Це Бердянський державний педагогічний університет, Приватний вищий навчальний заклад «Український гуманітарний інститут» та Чорноморський національний університет імені Петра Могили. А Вищий навчальний заклад «Український католицький університет» має ліцензію на підготовку фахівців за згаданою спеціальністю виключно на другому (магістерському) рівні. Цікаво, що лише три університети у магістратурі мають, окрім освітньої програми з журналістики, ще й програми з медіакомунікацій (Запорізький національний університет, Університет Грінченка, Український католицький університет). Тоді як у Черкаському національному університеті магістрів готують тільки за освітньою програмою з медіакомунікацій. В Одеській юридичній академії та Чернівецькому національному університеті підготовка магістрів здійснюється за програмами: «Міжнародна журналістика» й «Журналістика та кросмедійність» відповідно.

ністю виключно на другому (магістерському) рівні. Цікаво, що лише три університети у магістратурі мають, окрім освітньої програми з журналістики, ще й програми з медіакомунікацій (Запорізький національний університет, Університет Грінченка, Український католицький університет). Тоді як у Черкаському національному університеті магістрів готують тільки за освітньою програмою з медіакомунікацій. В Одеській юридичній академії та Чернівецькому національному університеті підготовка магістрів здійснюється за програмами: «Міжнародна журналістика» й «Журналістика та кросмедійність» відповідно.

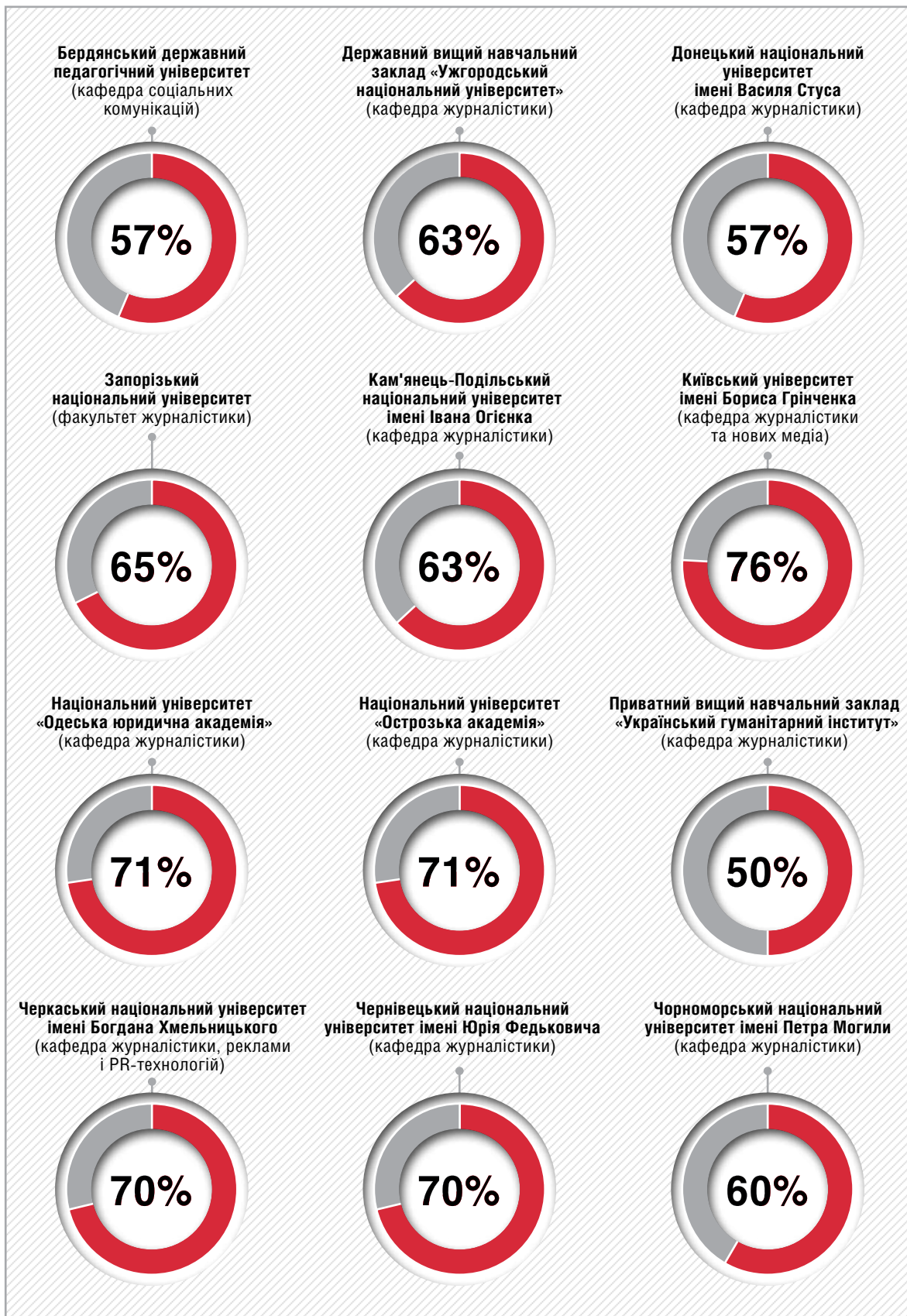
ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ

Бакалаврські програми

Як і в попередньому дослідженні, при опрацюванні навчальних планів нас найбільше цікавили дисципліни, які закладають у майбутніх фахівців компетентності, пов'язані з професійною діяльністю. Зауважимо, що цього разу при обрахуванні збалансованості навчальних планів були враховані зауваження наших колег, які стосувалися внесення до числа дисциплін професійного спрямування курсів із мовної підготовки медіа-фахівців та навчальних і виробничих практик. Разом із тим, до професійно-орієнтованих дисциплін не були заховані загальноомовна підготовка та дисципліни, що вивчають літературні й історичні процеси.

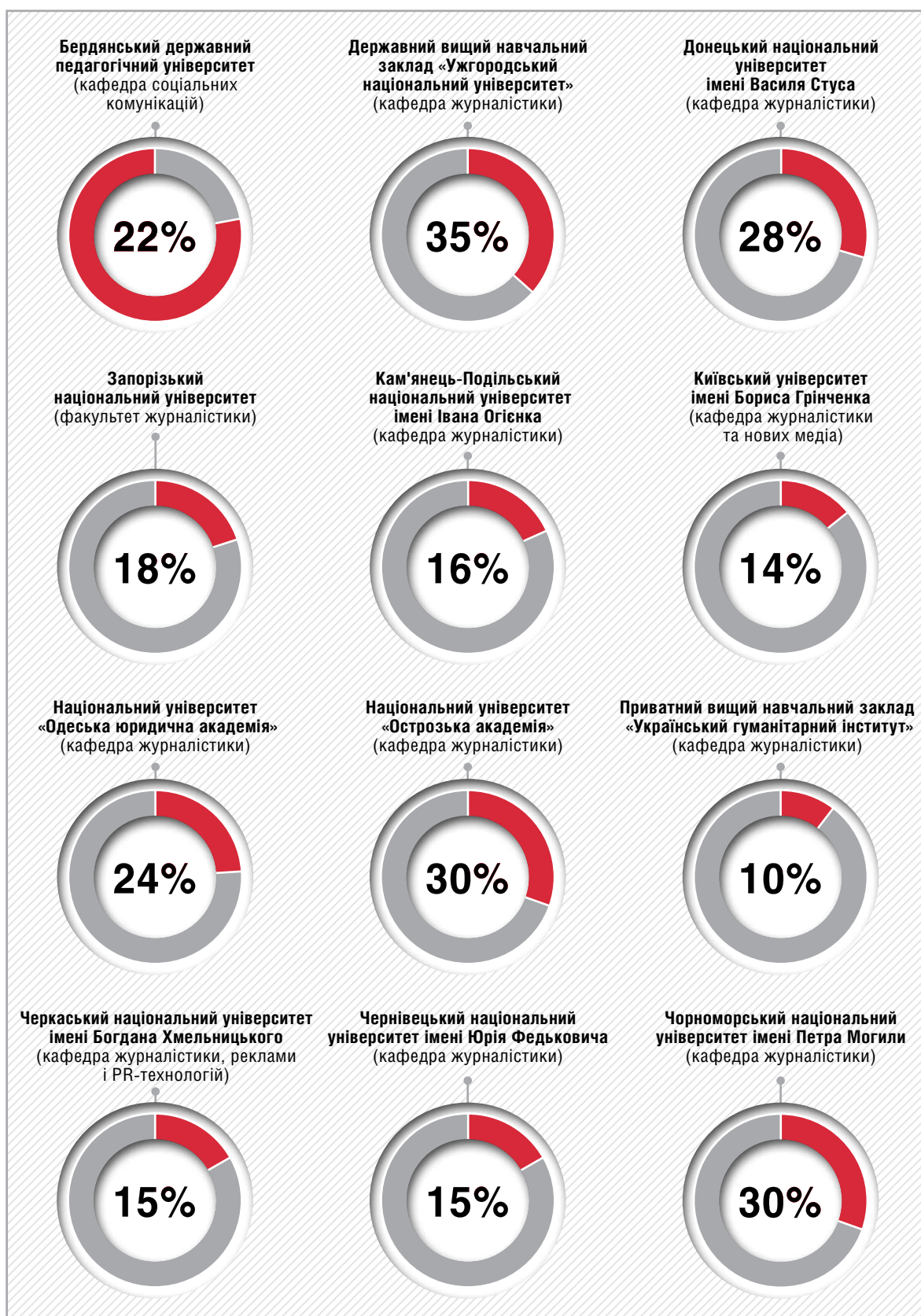
Розглянувши бакалаврські плани, слід зауважити, що у більшості з них відбулися зміни на краще у частині професійно спрямованих дисциплін. Так показники наявності зазначених навчальних курсів становлять від 50% до 76% годин, виділених на навчання студентів протягом 4 років. Варто відзначити навчальні плани Запорізького національного університету (65%), Черкаського та Чернівецького національних університетів (по 70%), Острозької академії та Одеської юридичної академії (71%) й Університету Грінченка (76%).

**ЧАСТКА ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН У НАВЧАЛЬНОМУ ПЛАНІ
БАКАЛАВРСЬКИХ ПРОГРАМ* (% від загального обсягу навчальних годин)**

* Заклад вищої освіти «Український католицький університет» (кафедра журналістики) - програма відсутня

ФІЛОЛОГІЧНА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ БАКАЛАВРСЬКИХ ПРОГРАМ (% від загального обсягу навчальних годин)

* Заклад вищої освіти «Український католицький університет» (кафедра журналістики) - філологічна складова навчального плану відсутня

Цього разу була окремо проаналізована філологічна складова навчальних планів бакалаврських освітніх програм. У попередньому дослідженні спостерігались або переобтяження планів такими дисциплінами, або ж незрозуміла відсутність літературних дисциплін. Зараз філологічна складова у відсотковому співвідношенні до за-

гальних годин у розрахунку на 4 роки навчання становить від 10% до 35%. Найменше дисциплін філологічного спрямування містить план Українського гуманітарного інституту (10%). Імовірно, це пов'язано з релігійним спрямуванням закладу, в якому 18% усього навчального часу у їхньому плані виділено на теологічну підготовку.

НАЯВНІСТЬ ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТОЛОГІЯ» У НАВЧАЛЬНОМУ ПЛАНІ БАКАЛАВРСЬКИХ ПРОГРАМ

	Наявність / приналежність до виду дисциплін
Бердянський державний педагогічний університет (кафедра соціальних комунікацій)	немає
Вищий навчальний заклад «Український католицький університет» (кафедра журналістики)	-
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет» (кафедра журналістики)	Вибіркові (3 кредити)
Донецький національний університет імені Василя Стуса (кафедра журналістики)	Нормативна (3 кредити)
Запорізький національний університет (факультет журналістики)	Вибіркові (6 кредитів)
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (кафедра журналістики)	Вибіркові (3 кредити)
Київський університет імені Бориса Грінченка (кафедра журналістики та нових медіа)	Нормативна (3 кредити)
Національний університет «Одеська юридична академія» (кафедра журналістики)	Нормативна (2 кредити)
Національний університет «Острозька академія» (кафедра журналістики)	немає
Приватний вищий навчальний заклад «Український гуманітарний інститут» (кафедра журналістики)	Вибіркові (4 кредити)
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького (кафедра журналістики, реклами і PR-технологій)	немає, але є дисципліна Політична проблематика ЗМІ»
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (кафедра журналістики)	немає, але є дисципліна «Політична проблематика ЗМІ»
Чорноморський національний університет імені Петра Могили (кафедра журналістики)	Вибіркові (3 кредити)

Максимальний відсоток дисциплін, пов'язаних із філологічним спрямуванням, має у своєму плані Ужгородський національний університет – 35% від усього обсягу годин. Але слід зауважити, що більшість із цих мовних дисциплін спрямовані на професійну підготовку журналістів. Серед них – «Креалізоване медіамовлення», «Основи професійного мовлення радіо-тележурналістів», «Мова ЗМІ з погляду орфоепічних та акцентуаційних норм». Цікавим фактом є те, що у Чорноморському національному університеті (при 30% філологічних дисциплін) та в Донецькому національному університеті (при 28%) ведеться також викладання російської мови та літератури.

Залишається проблемою і викладання основ політології для майбутніх журналістів. У планах лише трьох університетів «Політологія» є нормативною дисципліною (Донецький національний університет, Одеська юридична академія та Університет Грінченка). У п'яти ЗВО ця дисципліна пропонується серед вибіркових навчальних курсів. А у планах ще 4 університетів вона зовсім відсутня, разом з тим у Черкаському та Чернівецькому університетах студентам пропонують вивчати політичну проблематику ЗМІ.

Магістерські програми

Дещо неоднозначною є ситуація з магістерськими освітніми програмами. Попри те, що в офіційних документах вони вважаються освітньо-професійними, тобто практичного спрямування, насправді очевидне переобтяження їх різноманітними теоретичними дисциплінами, педагогічного та наукового спрямування. Офіційно в Україні лише 4 університети задекларували наявність у них освітньо-наукових програм за спеціальністю 061 «Журналістика», які передбачають обсяг – 120 кредитів ЄКТС із обов'язковою дослідницькою (науковою) компонентою не менше як 30 відсотків. Це Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний університет «Києво-Могилянська академія» та Українська Академія друкарства. На жаль, жоден із них не дав відповіді на офіційний запит.

Тому не дивно, що 5 із 10 магістерських освітніх програм із журналістики мають незбалансоване наповнення дисциплін практичного спрямування. Так звані псевдо-практичні освітні програми для магістрів, у яких частка фахових дисциплін не досягає 50%, мають Чернівецький національний університет (36%), Ужгородський національний університет (37%), Острозька академія (38%), Запорізький національний університет (ОП «Журналістика» – 46%), Одеська юридична академія (50%). Трохи краща ситуація з освітніми програмами у Донецького національного університету (52%) та Кам'янець-Подільського національного університету (56%). А лідерами є Університет Грінченка (73%) та Український Католицький університет (88%).

Цікаво, що всі освітні програми з медіакомунікацій мають доволі ви-

сокі показники практичної спрямованості дисциплін. Так Черкаський національний університет має 67% годин таких навчальних курсів. Університет Грінченка - 73%, а Запорізький національний університет (ОП «Медіакомунікації») – 82%. На жаль, Український католицький університет не надав планів підготовки за ОП «Медіакомунікації».

ЧАСТКА ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН У НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНАХ МАГІСТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ

- - % від загального обсягу навчальних годин за ОП «журналістика»
■ - % від загального обсягу навчальних годин за ОП «медіакомунікації»

Бердянський державний педагогічний університет (кафедра соціальних комунікацій)

0%
0%

Вищий навчальний заклад «Український католицький університет» (кафедра журналістики)

88%
0%

Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет» (кафедра журналістики)

37%
0%

Донецький національний університет імені Василя Стуса (кафедра журналістики)

52%
0%

Запорізький національний університет (факультет журналістики)

46%
82%

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (кафедра журналістики)

56%
0%

Київський університет імені Бориса Грінченка (кафедра журналістики та нових медіа)

73%
73%

Національний університет «Одеська юридична академія» (кафедра журналістики)

50%
0%

Національний університет «Острозька академія» (кафедра журналістики)

38%
0%

Приватний вищий навчальний заклад «Український гуманітарний інститут» (кафедра журналістики)

0%
0%

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького (кафедра журналістики реклами і PR-технологій)

0%
67%

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (кафедра журналістики)

36%
0%

Чорноморський національний університет імені Петра Могили (кафедра журналістики)

0%
0%

Професійна підготовка

Порівнюючи цьогорічне дослідження з попереднім, можна констатувати, що більшість планів, які ми мали змогу переглянути, так само містять стандартний набір дисциплін, взятих за основу понад п'ять років тому громадською організацією «Науково-методологічна комісія з журналістики та інформації» і є класикою підготовки майбутніх журналістів в Україні. Це, зокрема, наявність у бакалаврських програмах таких дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Журналістський фах: агенційна, газетно-журнальна, радіо-, теле-, інтернет- та фотожурналістика», «Проблематика ЗМІ» тощо. У магістерських програмах це: «Теорія та історія соціальних комунікацій», «Комунікаційні технології», «Українське журналістикознавство», «Методика медіадосліджень», «Методика викладання фахових дисциплін» і подібні.

Значна кількість університетів не мають вузьких спеціалізацій, що зумовлено, перш за все, кількістю студентів. Адже наші журналістські інститути/факультети мають одну, а в кращому випадку дві групи студентів по 25 осіб. Відповідно це всього дві групи зі спеціалізації.

Ті ж факультети/інститути, які мають більше студентів, пропонують їм спеціалізацію за видами медіа (теле-, радіо-, газетно-журнальне виробництво, онлайн-ЗМІ). Такі спеціалізації, зокрема, є у планах Одеської юридичної академії, Острозької академії, Ужгородського та Запорізького національних університетів. Іншим видом спеціалізацій є тематичні. Саме такі пропонують студентам Університет Грінченка (політична, ділова, мистецька журналістика та стилю життя), Острозька академія (літературно-художня публіцистика і журналістика) та Чернівецький національний університет (правова і соціально-правозахисна журналістика).

Останнім часом ЗВО почали жвавіше використовувати і так звану внутрішню мобільність студентів, завдяки якій останні можуть відвідувати заняття на інших факультетах свого університету, здобуваючи таким чином вузькоспеціалізовані знання. Зокрема, це передбачено у планах Донецького національного університету, Запорізького національного університету, Кам'янець-Подільського національного університету, Одеської юридичної академії, Університету Грінченка та Чорноморського національного університету. А от в Українському католицькому університеті та Українському гуманітарному інституті такими блоками дисциплін можна вважати дисципліни теологічної спрямованості. Так в УКУ на ці дисципліни відведено 5% загального часу, а в УГІ – 18%.

Магістерські програми, як уже згадувалося, є надто затеоретизованими. Але три університети у своїх планах все ж передбачили тематичні спеціалізації. Університет Грінченка студентам, що навчаються за ОП «Журналістика», пропонує на вибір три спеціалізації: «Спортивна журналістика», «Документалістика» та «Репортерство». А для тих, хто вступив на ОП «Медіакомунікації» – дві: «Медіаменеджмент» та «Спеціаліст з комунікацій». Одеська юридична академія у своїх планах передбачила три регіональні спеціалізації для майбутніх журналістів-міжнародників: «Європейські студії», «Американські студії» й «Азійські студії». Острозька академія пропонує лише одну спеціалізацію – «Авторська журналістика».

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

	Наявність спеціалізацій у бакалаврській програмі	Внутрішня мобільність студентів	Наявність спеціалізацій у магістерській програмі
Бердянський державний педагогічний університет	—	—	
Вищий навчальний заклад «Український католицький університет»		+	—
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	+	—	—
Донецький національний університет імені Василя Стуса	—	+	—
Запорізький національний університет	+	+	—
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	—	+	—
Київський університет імені Бориса Грінченка	+	+	+
Національний університет «Одеська юридична академія»	+	+	+
Національний університет «Острозька академія»	+		+
Приватний вищий навчальний заклад «Український гуманітарний інститут»	—	—	
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	—	—	—
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	+	—	—
Чорноморський національний університет імені Петра Могили	—	+	

Інноваційні курси

У цього річного дослідженні варто окрему увагу приділити позитивним зрушенням у запровадженні в навчальний процес так званих інноваційних курсів. Інноваційними вважаємо всі дисципліни, які можуть дати студентам навички створення конкурентного медіапродукту в умовах інформаційного суспільства. Підставою для оцінювання інноваційності стали не лише навчальні плани, а й відповіді ЗВО на запитання про це в офіційному запиті.

Цікаво, що майже у кожному із закладів освіти, які подали відповіді на наш інформаційний запит, є навчальні курси з фактчекінгу та/або роботи з великими базами даних. Це може свідчити про те, що викладачі згаданих вишів пройшли тренінги з цих дисциплін, які проводять українські та закордонні громадські об'єднання.

Як би це не звучало дивно, але у більшості досліджуваних ЗВО інноваційними ще й досі вважають інтернет-журналістику або новітні медіа, які почали завойовувати терени вітчизняної журналістики вже більш як 20 років тому.

Серед трендів інноваційних курсів можна назвати такі навчальні дисципліни: «Інформа-

ційна та медіабезпека», «Інформаційний тероризм», «Військова журналістика», «Сенсація та тероризм у ЗМІ», «Особливості роботи журналіста у фешн/трєвел/фуд-журналістиці», «Медіабрендинг», «Мультимедійні засоби створення та верифікації контенту».

Переважна більшість університетів вказала на наявність у своїх планах інноваційних курсів. Лише представники Чорноморського національного університету повідомили про те, що у їхніх планах немає жодної окремої дисципліни, які б відповідали критеріям інноваційності. Хоча тут же зазначили, що мають окремі модулі у наявних дисциплінах. Наприклад, модулі з фактчекінгу та клікбейту читають студентам у курсі сучасної української мови ЗМІ.

Тож оцінюючи збалансованість навчальних планів щодо викладання теоретичних та професійно орієнтованих дисциплін, можна констатувати, що в більшості ЗВО ця пропорція є досить-таки виваженою у бакалаврських планах, чого не можна сказати про плани магістерських освітніх програм з журналістики. Університетам необхідно визначитися, яких фахівців вони готують на цих магістерських програмах.

Характеристика викладацького складу

Питання про те, хто має викладати журналістику і кого має бути більше на кафедрах – науковців чи практиків, стає все актуальнішим. Адже будь-яка зміна у законодавчих актах робить це питання все гострішим. Із точки зору роботодавців більшість викладачів кафедр журналістики повинні бути «тренерами, які грають». А такі фахівці, як відомо, не поспішають отримувати наукові ступені. Разом із тим, зміни до ліцензійних умов від Міністерства освіти і науки вимагають збільшення кількості викладачів із науковими ступенями, до того ж за спеціальністю, що відповідає фахові. Це означає, що на кафедрах журналістики мають викладати або доктори й кандидати філологічних наук за спеціальністю 10.08.01 – «журналістика», або ж науковці, які отримали ступінь за науковим напрямом «соціальні комунікації». Тож у найближчий час наші кафедри потребуватимуть універсальних солдатів – «тренерів-гравців» із кандидатським чи докторським ступенем. А поки що картина в ЗВО, які надали нам інформацію виглядає так: частка викладачів, які мають наукові ступені коливається від 22% до 100%, а в середньому становить приблизно 65% від усього викладацького складу кафедр.

Варто зазначити, що чим менший відсоток викладачів зі ступенем, тим більший відсоток журналістів-практиків за сумісництвом працюють на кафедрах. Наприклад, на кафедрі журналістики УКУ з 9 викладачів лише 3 мають науковий ступінь. Інші – журналісти-практики, які паралельно з викладанням займаються практичною журналістикою, здебільшого як фрілансери. З іншого боку, на кафедрі соціальних ко-

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИКЛАДАЧІВ

■ - % працівників із науковим ступенем

■ - % працівників із практичним досвідом

Бердянський державний педагогічний
університет (кафедра соціальних комунікацій)

0%

67%

Вищий навчальний заклад «Український
католицький університет» (кафедра журналістики)

33%

100%

Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
(кафедра журналістики)

64%

100%

Донецький національний університет імені
Василя Стуса (кафедра журналістики)

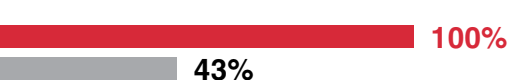
50%

60%

Запорізький національний університет
(факультет журналістики)

94%

82%

Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка (кафедра
журналістики)

100%

43%

Київський університет імені Бориса Грінченка
(кафедра журналістики та нових медіа)

54%

60%

Національний університет «Одеська юридична
академія» (кафедра журналістики)

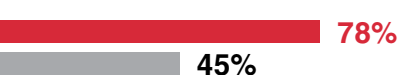
52%

50%

Національний університет «Острозька академія»
(кафедра журналістики)

71%

65%

Приватний вищий навчальний заклад
«Український гуманітарний інститут» (кафедра
журналістики)

78%

45%

Черкаський національний університет імені
Богдана Хмельницького (кафедра журналістики
реклами і PR-технологій)

78%

80%

Чернівецький національний університет імені
Юрія Федьковича (кафедра журналістики)

64%

54%

Чорноморський національний університет імені
Петра Могили (кафедра журналістики).

57%

42%

мунікацій Бердянського університету працює 4 із 6 викладачів зі ступенем, але жоден із них наразі не має журналістської практики.

У 9 з 13 закладів вищої освіти більше за половину членів кафедр, що є випусковими для напряму журналістики, мають практичний журналістський досвід. Серед них 4 навчальні заклади мають понад 75% практиків у викладацькому складі. Це кафедри журналістики УКУ, Запорізького, Ужгородського та Черкаського національних університетів.

Трендом залишається членство викладачів у Спільці журналістики України. Адже за новими ліцензійними умовами однією з вимог до викладачів є участь у професійних об'єднаннях за спеціальністю.

Приємно констатувати, що переважна більшість викладачів кафедр журналістики, які взяли участь у нашому опитуванні, за останні два роки брали участь у програмах професійного стажування та тренінгах, які проводять українські громадські об'єднання та грантодавці. А кафедри журналістики Донецького національного університету, Одеської юридичної академії, Українського католицького університету, Черкаського національного університету та Чернівецького національного університету, крім того, самі є організаторами програм підвищення кваліфікації для учнів, учителів, студентів та для працівників регіональних ЗМІ.

У контексті академічної мобільності викладачів за програмами міжнародних організацій також спостерігається прогрес. Із кожним роком все більше працівників закладів вищої освіти мають змогу пройти короточасні, одно-дво-тижневі, або й тривалі (до року), стажування у закордонних університетах. Зазвичай щастить

тим викладачам, університети яких навчилися виборювати грантові програми на розвиток професійних навичок. Серед таких Донецький національний університет, Одеська юридична академія, Чорноморський національний університет, Запорізький національний університет, Університет Грінченка, Чернівецький національний університет, Острозька академія. Звісно, такі стажування не є масовими. Як правило, у закордонні відрядження їздять дві-три особи з кафедри. Винятком є кафедра журналістики УКУ, де за три останні роки всі викладачі мали закордонні стажування за фахом.

Широкі перспективи для збільшення міжнародних стажувань відкривається для 10 ЗВО України (серед них: *Запорізький національний університет, Ужгородський національний університет, Український католицький університет, Черкаський національний університет, Чернівецький національний університет*), які в серпні 2018 року вибороли участь у грантовій програмі «Journalism Education for Democracy in Ukraine: Developing Standards, Integrity and Professionalism» у складі консорціуму університетів за програмою Erasmus+ KA2 Capacity Building in Higher Education, яка триватиме з листопада 2018 року по листопад 2021 року.

Можливості для професійного розвитку студентів під час навчання

Згідно з інформацією, яку надали ЗВО, практика або стажування інтегровані у навчальні плани всіх кафедр журналістики, оскільки є обов'язковим компонентом програми підготовки майбутніх медійників. Майже на всіх факультетах, які надали відповіді на запити, у навчальному плані передбачено від 6 кредитів/4 тижні (ОП «Журналістика» УКУ) до 45 кредитів/30 тижнів за бакалаврською програмою ЗНУ.

Незважаючи на досить невелику кількість годин, передбачених на проходження практики студентами Школи журналістики УКУ, обов'язковою умовою для них є постійне стажування у медіа протягом усього навчання. Також варто відзначити, що у деяких магістерських програмах від 50% до 100% практик є не виробничими, а асистентськими (педагогічними) чи науково-дослідними. Кам'янець-Подільський національний університет (50%), Ужгородський національний університет (50%), Донецький національний університет (100%), Запорізький національний університет (100% за ОП «Журналістика»), Острозька академія (100%), Чернівецький національний університет (100%).

ОБСЯГ ПРАКТИК І СТАЖУВАНЬ ЗА БАКАЛАВРСЬКИМИ ТА МАГІСТЕРСЬКИМИ ПРОГРАМАМИ

	кредити/тижні за бакалаврською програмою	кредити/тижні за магістерською програмою «Журналістика»	кредити/тижні за магістерською програмою «Медіакомунікації»
Бердянський державний педагогічний університет	24/16	-	-
Вищий навчальний заклад «Український католицький університет»	-	6/4	-
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	27/18	24/16	-
Донецький національний університет імені Василя Стуса	10,5/7	9/6	-
Запорізький національний університет	45/30	12/8	12/8
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	12/8	12/8	-
Київський університет імені Бориса Грінченка	40,5/27	22,5/15	22,5/15
Національний університет «Одеська юридична академія»	20/13	7,5/5	-
Національний університет «Острозька академія»	18/12	15/10	-
Приватний вищий навчальний заклад «Український гуманітарний інститут»	9/6	-	-
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	24/16	-	12/8
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	21/14	12/8	-
Чорноморський національний університет імені Петра Могили	15/10	-	-

Усі кафедри, що взяли участь у дослідженні, надали інформацію про ті ЗМІ, у яких проходять стажування їхні студенти. Зазвичай це ЗМІ регіону, в якому знаходиться заклад освіти, а також загальнонаціональні медіа. Цікавою була відповідь від Українського гуманітарного інституту. Їхні студенти здебільшого проходять практики в медіа релігійного спрямування. І лише одиниці обирають інші видання.

Хоча критерій (практики та стажування) є вкрай важливим для аналізу якості журналістської освіти, його оцінювання методом від-

повіді на запит показує лише формальний аспект, адже залишається відкритим питання, наскільки змістовним є проходження практики студентами, як повноцінно вони залучені до робочого процесу, чи передбачає практика активне навчання від редакторів і т.д. Очевидно, ситуація може істотно відрізнятись у різних ЗМІ та на різних факультетах.

Останнім часом студенти, які хочуть отримати більше, ніж передбачає обов'язкова навчальна чи виробнича практика, можуть брати участь у різноманітних програмах стажування та тренінгах, які організовують для них громадські об'єднання разом із редакціями провідних видань. Наприклад, програма міжредакційних обмінів від Фонду розвитку ЗМІ, медіашколи від редакції газети «День» та радіо «Свобода» й інші.

А студенти школи журналістики УКУ мають змогу завдяки ендаументу Фондації Антоновичів щороку протягом літнього періоду отримати 4-5 програм стажування у медіа Польщі, Італії та Німеччини.

Більшість кафедр, які беруть участь у нашому дослідженні, декларують підтримку працевлаштування студентів старших курсів за фахом. Стимулом для цього є отримання права на індивідуальний графік навчання. Єдиним університетом, який не має такої програми стимулювання працевлаштування, є Чорноморський національний університет. І це, напевно, пояснюється тим, що перші їхні студенти перейшли лише на 4 курс. На перших курсах стимулом для творчого розвитку в усіх університетах, крім Українського гуманітарного інституту, є студентські медіа. Найпоширенішим форматом є онлайн-видання, які замінили паперові газети й журнали, що виходять друком не частіше одного разу на місяць, а то й рідше. На другому місці інтернет-радіо, яке потребує набагато менше витрат, ніж ефірне. І не дуже частими форматами є телевізійні передачі, які мають лише 2-3 університети, хоча відеоматеріали на своїх каналах у YouTube викладають більшість досліджуваних ЗВО. І найцікавішим форматом, як для студентських видань, є спільний продукт Школи журналістики УКУ та Львівського медіафоруму – медіаплатформа **MediaLab** – проєкт про новини у світі медіа.

Слід зауважити, що не всі студентські медіа мають сталу періодичність, хоча більшість все ж виходять регулярно.

Іще одним методом стимулювання професійної діяльності студентів є отримання журналістських завдань під час фахових занять, які передбачають створення та публікацію матеріалів у професійних медіа. Такі методи практикуються майже в усіх досліджуваних ЗВО, окрім Бердянського державного університету та Українського гуманітарного інституту, де поширення матеріалів у професійних ЗМІ передбачено лише під час проходження практики. А найкраще ця методика застосовується в Українському католицькому університеті, де студенти протягом двох років навчання щотижня отримують журналістські завдання. Так за 2017 рік 50 студентів Школи журналістики опублікували понад 450 матеріалів у професійних регіональних та національних медіа.

СТУДЕНТСЬКІ МЕДІА

	 газети/ журнали	 телебачення/ відео	 радіо	 онлайн- медіа
Бердянський державний педагогічний університет	+		+	+
Вищий навчальний заклад «Український католицький університет»		+		+
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	+	+	+	+
Донецький національний університет імені Василя Стуса	+			+
Запорізький національний університет	+	+	+	+
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	+			+
Київський університет імені Бориса Грінченка		+	+	+
Національний університет «Одеська юридична академія»	+			+
Національний університет «Острозька академія»			+	+
Приватний вищий навчальний заклад «Український гуманітарний інститут»				
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	+	+	+	
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	+	+	+	
Чорноморський національний університет імені Петра Могили	+	+		

Також деякі університети для стимулювання творчого і професійного розвитку своїх студентів зробили сайти для завантаження власних портфоліо студентів. Зокрема, такі сайти є в Університеті Грінченка, Українському католицькому університеті, Донецькому та Запорізькому національних університетах.

ВЗАЄМОДІЯ З МЕДІАІНДУСТРІЄЮ

Партнерство зі ЗМІ

Відповідно до інформації, наданої кафедрами журналістики, майже всі опитані мають епізодичні проекти співпраці з українськими ЗМІ – у формі майстер-класів, нетривалих тренінгів, екскурсій у редакції, гостьових лекцій, круглих столів, засідань медіаклубів.

Постійна ж співпраця здебільшого відбувається у форматі проходження практики студентами на базі місцевих, регіональних та всеукраїнських ЗМІ. Формалізація такого партнерства є досить поширеною практикою: на багатьох кафедрах журналістики існує традиція укладання договорів із представниками медіаіндустрії стосовно проходження стажування студентами бакалаврських та/або магістерських програм із журналістики на базах всеукраїнських та регіональних ЗМІ.

Хоча є і винятки. Завдяки своєму формату навчання постійну співпрацю з медіа має Школа журналістики УКУ, у якій налагоджені зв'язки з редакціями місцевих та всеукраїнських ЗМІ. Постійну кооперацію з редакцією газети «День» у рамках проекту ТЕМПУС та щорічного фотоконкурсу мають відразу три університети (Запорізький національний університет, Острозька академія, Чернівецький національний університет). У Запоріжжі у навчальний план навіть уведено спецкурс «Книжкові проекти газети «День». Одеська юридична академія має тісну взаємодію з медіа міста (ІА «Репортер», ТК «Академія» та «Третій цифровий»). А от кафедра журналістики Українського гуманітарного інституту навіть була створена для того, щоб готувати фахівців для медіагрупи «Надія», на базі якої проходять навчальні заняття для студентів цього ЗВО.

Ще одним видом партнерства зі ЗМІ є залучення до викладання спеціалістів редакцій. Таким чином університети не лише вводять до навчального процесу людей із практичним досвідом, а й мають налагоджені зв'язки з базами, де студенти опановують знання не тільки під час практик, а й навчальних занять. Особливо

добре це спрацьовує, коли залучений практик займає керівні посади у редакції.

Варто також відзначити і зворотну співпрацю університетів з медіаорганізаціями. Наприклад, викладачі Черкаського національного університету постійно консультують місцевих журналістів з питань дотримання мовних норм у журналістських матеріалах та щодо правових норм діяльності медійників, стають експертами в програмах місцевих телекомпаній.

Залученість представників ЗМІ до навчального процесу

Надані відповіді дали підстави говорити про позитивну динаміку: на всіх кафедрах журналістики представники ЗМІ більшою чи меншою мірою долучаються до навчального процесу: проводять лекції, майстер-класи чи тренінги (кілька разів на рік). Найпоширенішим у навчальному процесі є формат майстер-класів. Їх проводять відомі українські та іноземні журналісти, медіаексперти. Серед лідерів ЗВО, які активно використовують подібну практику, слід виокремити такі: Донецький національний університет, Запорізький національний університет, Одеську юридичну академію, Університет Грінченка, Школу журналістики УКУ та Чернівецький національний університет.

На всіх кафедрах, які відповіли на інформаційний запит у рамках дослідження, медіапрактики викладають навчальні курси. Зазвичай викладачі, які працюють у ЗМІ, є сумісниками на кафедрах журналістики. Однак бувають і такі випадки, коли викладач-практик читає курс чи його частину без офіційного працевлаштування у ЗВО.

Співпраця з випускниками (відстеження працевлаштування випускників)

Залучення відомих випускників до співпраці із ЗВО має позитивний вплив на студентів та імідж університетів. Тому й не дивно, що 12 із 13 кафедр журналістики, які взяли участь у нашому опитуванні, задекларували, що підтри-

мують зв'язки зі своїми колишніми студентами (зауважмо, що кафедра журналістики Чорноморського національного університету поки не має випускників). У своїх відповідях кафедри констатують, що постійно відстежують не лише початкове працевлаштування своїх випускників, а й подальший їхній професійний ріст. Для цього створені групи в соціальних мережах, організовуються зустрічі випускників, налагоджена особиста комунікація. Також варто наголосити, що майже всі ЗВО у своїх відповідях вказали, що студентам ще під час їхнього навчання допомагають налагодити контакти з редакціями видань, спрямовують їх професійний розвиток, допомагають обрати місце практики

з огляду на професійні інтереси та перспективу майбутнього працевлаштування. Кафедри активно взаємодіють із головними редакторами місцевих медіа, громадськими та державними організаціями, які звертаються з проханнями забезпечити їх фахівцями. Наприклад, Запорізький національний університет у своїй відповіді вказав, що 85% їхніх випускників працює за фахом. Не менш цікаво, що випускники Школи журналістики УКУ заснували власну стипендію для першокурсників, яку вручають кілька років поспіль. Ця стипендія стала свідченням професійних досягнень випускників та тісних зв'язків, які вони підтримують зі Школою журналістики після завершення навчання.

РЕСУРСИ, ТЕХНІЧНА ОСНАЩЕНІСТЬ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

Технічне забезпечення кафедр журналістики є нерівномірним. Серед університетів, які взяли участь у дослідженні, найкращою ситуацією з технічним оснащенням є в Запорізькому національному університеті, Університеті Грінченка, Школі журналістики УКУ, Черкаському національному університеті та Чернівецькому національному університеті. У цих закладах є власні студії для теле- та радіовиробництва, комп'ютерні класи з необхідним програмним забезпеченням для створення та редагування медіапродуктів, мультимедійні аудиторії та wi-fi доступ до Інтернету. Студенти також мають можливість отримати в користування аудіо/фото/відеотехніку. А в Запорізькому національному університеті завдяки підписанню меморандуму про співпрацю із ТОВ «Ю-КОНТРОЛ» студенти мають можливість користуватися базами даних та реєстром юркомпаній для вивчення дисциплін «Журналістика даних» та «Журналістські розслідування». Також важливо, що технічне забезпечення у цих ЗВО постійно оновлюється.

Майже всі університети задекларували, що мають хоча б медіа-лабораторію з хромакеєм, де можна виробляти відеопродукт. Значна частина факультетів має мультимедійні аудиторії, деяку відеотехніку, комп'ютерні класи. Якщо минулого разу ми звертали увагу на проблеми з технічним оснащенням виробництва відео, то цього разу деякі університети взагалі не згадують про наявність радіостудій. У декількох ЗВО студенти мають доступ до студій регіональних та місцевих ЗМІ, як свідчить надана інформація (Український гуманітарний інститут, Одеська юридична академія). Абсолютно всі заклади заявили про можливість для студентів брати в користування портативну аудіо/фото/відеотехніку. Правда, у деяких звертають увагу на застаріле комп'ютерне оснащення та програмне забезпечення.

ТЕХНІЧНА ОСНАЩЕНІСТЬ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

	телестудія	радіо-студія	комп'ютерні класи	доступ до фото/відео обладнання	мультимедіа	Інтернет
Бердянський державний педагогічний університет	+	+	+/-	+		+
Вищий навчальний заклад «Український католицький університет»	+	+	+	+	+	+
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	+	+	+	+	+	+
Донецький національний університет імені Василя Стуса	+		+	+	+	+
Запорізький національний університет	+	+	+	+	+	+
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	+		+	+	+	+
Київський університет імені Бориса Грінченка	+	+	+	+	+	+
Національний університет «Одеська юридична академія»	+		+	+	+	+
Національний університет «Острозька академія»		+	+	+	+	+
Приватний вищий навчальний заклад «Український гуманітарний інститут»	+/-	+/-	+	+		+
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	+	+	+/-	+		+
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	+	+	+	+	+	+
Чорноморський національний університет імені Петра Могили	+		+	+	+	+

Варто зауважити, що рівень технічної оснащеності пов'язаний з активністю факультетів у залученні зовнішніх грантів. Практично в усіх випадках, де на факультетах є обладнані студії, лабораторії з виробництва контенту, ньюзруми, це стало можливим завдяки грантовій підтримці програм Tempus та Європейського Союзу, посольства США, Фонду «Відродження», Фонду «Розвитку України» (Бердянський державний університет, Донецький національний університет, Запорізький національний університет, Черкаський національний університет, Чернівецький національний університет). Також про оновлення технічного оснащення дбають ректори університетів, які приймають рішення

самостійно закуповувати нове обладнання та облаштовують лабораторії (Український католицький університет, Університет Грінченка, Чернівецький національний університет). Таким прикладом може бути створення за рішенням керівництва Університету Грінченка центрів компетентностей, що є результатом запровадження нової Освітньої стратегії. На базі Інституту журналістики Університету Грінченка протягом минулого року було створено та обладнано новою технікою: Центр сучасних комунікацій, Центр мультимедійних технологій, Центр ефірного і цифрового радіомовлення, Інформаційно-аналітичний центр, Навчально-виробничу майстерню «Грінченко-Інформ».

ІНТЕГРОВАНІСТЬ В УКРАЇНСЬКИЙ ТА СВІТОВИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Партнерство із закордонними університетами та організаціями, участь у грантових програмах

Як і два роки тому, нинішнє дослідження знову виявило загальну проблему зі слабкою інтегрованістю у міжнародний контекст українських кафедр, які готують журналістів. Із 13 університетів, які надали відповіді на запити, лише 6 ЗВО змогли подати достатньо детальну інформацію кожен про понад 5 проектів співпраці із закордонними партнерами (Донецький національний університет, Запорізький національний університет, Одеська юридична академія, Школа журналістики Українського католицького університету, Ужгородський національний університет та Чернівецький національний університет). Решта кафедр мають по кілька проектів співпраці з міжнародними партнерами (університетами, неурядовими організаціями тощо).

Варто також зауважити, що частина університетів лише вказували партнерів, не конкретизуючи, які саме спільні проекти були здійснені. Переважна більшість згаданих міжнародних проектів – програми коротких стажувань, партнерства в рамках літніх шкіл, гостьові лекції, і т.п. Значно менш поширеними є програми глибокої співпраці, такі як партнерство в рамках програм Erasmus, Tempus, IREX, Global UGRAD (Запорізький національний університет та Чернівецький національний університет), спільні дослідження, як-от: міжнародний проект «Агресія і аргументація: конфліктний дискурс і його мовне розв'язання», у який задіяна кафедра журналістики Донецького національного університету та Інститут славістики Дрезденського уні-

КІЛЬКІСТЬ ГРАНТІВ, ОТРИМАНИХ КАФЕДРАМИ ЖУРНАЛІСТИКИ ЗА ОСТАННІ 3 РОКИ

	кількість грантів від закордонних організацій	кількість грантів від вітчизняних структур
Бердянський державний педагогічний університет	1	—
Вищий навчальний заклад «Український католицький університет»	12	—
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	1	—
Донецький національний університет імені Василя Стуса	3	—
Запорізький національний університет	5	—
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	—	—
Київський університет імені Бориса Грінченка	—	2
Національний університет «Одеська юридична академія»	20 (більшість індивідуальних)	—
Національний університет «Острозька академія»	4	—
Приватний вищий навчальний заклад «Український гуманітарний інститут»	—	1
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	2	—
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	4	—
Чорноморський національний університет імені Петра Могили	—	1

верситету; кафедра журналістики Одеської юридичної академії задіяна відразу в 3 проєктах: DVV International, Uppsala universitet в рамках проєкту проводиться щорічна конференція «Вплив нових медіа: міждисциплінарний підхід», а також реалізовується проєкт «Відкритий університет», а спільно з ООН також втілюється проєкт «Від мови ворожнечі до мови добра». І вже за згаданим вище грантовим проєктом «Journalism Education for Democracy in Ukraine: Developing Standards, Integrity and Professionalism» за програмою Erasmus+ KA2 Capacity Building in Higher Education, який триватиме з листопада 2018 року по листопад 2021 року, 10 українських ЗВО у партнерстві з 4 закордонними університетами та українськими й зарубіжними професійними організаціями будуть вдосконалювати українську журналістську освіту через трансформацію і наближення якості бакалаврських і магістерських програм до стандартів ЄС, що сприятиме покращенню рівня працевлаштування студентів та їх міжнародній мобільності й просуванню медіаграмотності в суспільстві.

Майже нічого не змінилося за 2 роки у тому, що кафедри журналістики є здебільшого реципієнтами програм, які здійснюють неурядові організації за підтримки закордонних донорів (Посольства США, Великобританії та Німеччини, Євросоюзу, NIRAS, ОБСЄ, програми ПРООН та ін.), а не ініціаторами проєктів. Більш того, чимало факультетів не користуються можливостями, які пропонують давно відомі в Україні програми, такі як програма імені Фулбрайта. Лише три кафедри надали відповіді про те, що залучають представників програми імені Фулбрайта до навчального процесу (Запорізький національний університет, Школа журналістики УКУ та Чорноморський національний університет). Три університети зазначили, що отримали гранти від місцевих рад на втілення соціальних проєктів (Університет Грінченка, Український гуманітарний інститут та Чорноморський національний університет).

Ситуація із залученням іноземних викладачів та практиків до навчального процесу складається також не дуже добре. Найбільше за останній рік гостьових лекцій за інформацією, поданою у відповідях, відбулося в Університеті Грінченка – шість. По чотири – в Одеській юридичній академії та Школі журналістики УКУ. У

більшості ЗВО відбулося лише 1-3 лекції. А от у Бердянському державному університеті та Кам'янець-Подільському національному університеті – жодної. Переважна більшість зазначених прикладів – це одиничні лекції або зустрічі із закордонними журналістами-практиками. Лише Школа журналістики УКУ, Український гуманітарний інститут та Чорноморський національний університет зазначили наявність довготривалих гостьових курсів.

Зовнішня незалежна атестація міжнародних організацій або експертів відбувалася в Українському католицькому університеті (у 2015 році роботу оцінювали експерти Міжнародної організації IREX, а аудит здійснювали Британська рада та Данське агентство з міжнародного розвитку (DANIDA); в Українському гуманітарному інституті (міжнародна атестація проводилася організацією Adventist Accreditation Association у 2012, 2013, 2014 роках); в Ужгородському національному університеті (оцінка діяльності частково відбувалася в рамках Проєкту розвитку медіанавичок EU TACIS/BBC WST «ЖОРНА» у 2007 році).

Співпраця з українськими університетами

Всі кафедри журналістики, які надали відповіді на запити, задекларували тісну співпрацю з іншими кафедрами журналістики українських університетів. Як і попереднього разу, найчастіше згадується Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, але не поступаються йому й кафедри журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Школи журналістики Українського католицького університету. Варто зауважити, що цього річ, пишучи про свою співпрацю з іншими університетами, більшість кафедр не обмежилася загальними тезами про проведення спільних конференцій, публікацій матеріалів конференцій, участь у спецрадах під час захистів кандидатських та докторських робіт, а зазначила конкретні проєкти співпраці: міждисциплінарний проєкт «Інтенсивний тренінговий інститут з методології медіадосліджень» (за фінансової

КІЛЬКІСТЬ ГОСТЬОВИХ ЛЕКЦІЙ ЗА 2017 - 2018 н. р.

	Кількість проведених гостьових курсів
Бердянський державний педагогічний університет	—
Вищий навчальний заклад «Український католицький університет»	4
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	2
Донецький національний університет імені Василя Стуса	1
Запорізький національний університет	3
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	—
Київський університет імені Бориса Грінченка	6
Національний університет «Одеська юридична академія»	4
Національний університет «Острозька академія»	2
Приватний вищий навчальний заклад «Український гуманітарний інститут»	1
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	1
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	3
Чорноморський національний університет імені Петра Могили	3

підтримки UASP Alumni Grant, IREX) від Запорізького національного університету об'єднав понад 30 викладачів з 4 ЗВО України; програма стажування «Практикум «Журналіст сучасних медіа» для викладачів та студентів магістратури спеціальності журналістика Житомирського та Донецького університетів; заходи Академії з прав людини для журналістів/журналісток скооперували 20 університетів України і т.д.

Мобільність студентів

Показники міжнародної мобільності студентів (участь у програмах обміну, міжнародних літніх школах, конференціях, тренінгах тощо) кафедр журналістики залишаються дуже низькими. У більшості університетів кількість студентів-учасників таких програм - від одного до чотирьох студентів. Найкраща ситуація з міжнародною мобільністю студентів складається у Школі журналістики УКУ та Острозькій академії. П'ять ЗВО зазначили, що не забезпечують студентів можливостями для участі у програмах мобільності (Бердянський державний університет, Кам'янець-Подільський національний університет, Одеська юридична академія, Український гуманітарний інститут, Черкаський національний університет). Ще два (Ужгородський національний університет та Чорноморський національний університет) надали такі відповіді, що не дозволяють визначити кількість учасників, тривалість або характер подібних програм.

Серед програм мобільності найбільш популярними є програми в рамках Erasmus+. Зокрема, учасниками студентських обмінів за цією програмою стали студенти Донецького національного університету, Запорізького національного університету, Острозької академії та Школи журналістики УКУ.

Окрім участі в проектах програми Erasmus+, студенти факультетів журналістики також мали довгострокові (1 - 2 семестри) програми обмінів з американськими, німецькими, нідерландськими, італійськими, польськими та литовськими університетами. Від 4 до 10 студентів різних ЗВО мали короткострокові поїздки на тематичні літні школи, тренінги та зустрічі. Часто подібні програми мають лише дотичне відношення до

журналістики. Зокрема, серед зазначених програм були ті, що стосувалися підтримки прав меншин та мігрантів, миротворчих тренінгів, екологічних питань тощо. Варто також відзначити позитивну динаміку: порівнюючи з попереднім дослідженням, ЗВО майже припинили помилково вказувати програму Work&Travel та Study tours як програми мобільності студентів.

Цікавим також є досвід Університету Грінченка про спільні навчальні програми (подвійне дипломування) з двома польськими університетами: Університетом імені Адама Міцкевича у Познані та Академією імені Яна Длугоша у Ченстохові. Ці програми передбачають дворічне почергове навчання студентів у партнерських університетах з отриманням дипломів польського та українського зразків. Для цього в обох університетах розроблені інтегровані навчальні плани.

Ще один приклад україно-польської співпраці у цьому напрямі - академія репортажу «Цінності в житті молоді», організована в партнерстві Інститутом журналістики Вроцлавського Університету (Польща) та кафедрою журналістики Донецького національного університету. Результатом цієї співпраці стала участь 10 студентів у програмі обміну, а також видання збірки художніх репортажів.

Окрім як у Польщі, студенти досліджених ЗВО найчастіше користуються програмами мобільності у Німеччині, Чехії, Словаччині, Туреччині, Литві та Грузії.

Незважаючи на це, в українських ЗВО все ж залишається недостатнім рівень залучення українських студентів до програм міжнародної мобільності. Разом із тим, можна зауважити збільшення кількості та популярності подібних програм і зростання активності студентів щодо участі у різних професійних заходах, короткострокових школах і тренінгах в Україні та за кордоном.

Враховуючи особливу динамічність розвитку медіа та технологій, які впливають на журналістику, інтегрованість у міжнародний контекст сприяє ефективній реакції на нові виклики, дозволяє адаптовувати навчальні програми, інтегрувати досвід партнерів і таким чином покращити навчальний процес.

фото: Pixabay

ІНФОРМАЦІЙНА ВІДКРИТІСТЬ ЗВО. ВЕБ-САЙТИ ТА СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ

Аналіз веб-сайтів вищих навчальних закладів для журналістів. Станом на 1 вересня 2018 року

Із 13 вишів, які погодилися взяти участь у дослідженні, усього шість надали посилання на власні сайти. Ще шість сторінок кафедр та факультетів ми віднайшли самостійно. Посилання на кафедру журналістики Українського гуманітарного інституту веде на повідомлення про помилку. Із усіх розглянутих сайтів лише чотири можна вважати повноцінними веб-платформами навчальних закладів.

На нашу думку, будь-який сайт інституту/факультету/кафедри журналістики має одночасно містити щонайменше два види актуальної інформації: для абітурієнтів та для студентів. Цьому критерію відповідають сторінки **Школи журналістики Українського католицького університету**, **Інституту журналістики університету імені Бориса Грінченка**, **Кафедри журналістики, реклами та PR ЧНУ імені Богдана Хмельницького** та **факультету журналістики Національного університету “Одеська юридична академія”**. Усі згадані сайти, хоч і різною мірою, публікують новини із власного життя, містять якусь навчальну інформацію для студентів та хоча б базовий опис правил вступу для абітурієнтів.

Сайт **кафедри журналістики Ужгородського національного університету** публікує новини для студентів, але не містить інформації про вступ на бакалаврат (про вступ на магістратуру тут розповіли у вигляді окремої новини). На **факультеті журналістики Запорізького**

національного університету студенти можуть дізнатися академічний рейтинг та дані про стипендії, а от для вступників інформації немає. На кафедрі журналістики КПНУ ім. Івана Огієнка більшість даних застаріла на роки (довідник абітурієнта 2016-го). Кафедра журналістики ЧНУ ім. Юрія Федьковича оновлювала інформацію для абітурієнтів у 2014-му.

Кафедра журналісти Острозької академії не має власного сайту, а лише підрозділ на сторінці вишу, де відсутні актуальна інформація для студентів та абітурієнтів. Кафедра журналістики Донецького національного університету імені Василя Стуса теж «гостює» на спільній сторінці й не містить окремих повідомлень для поточних та майбутніх вихованців. Аналогічна ситуація з представництвом кафедри соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету. Весь зміст сторінки кафедри журналістики Чорноморського національного університету імені Петра Могили - це список викладачів.

Власне, неактуальність чи просто відсутність заявлених даних є головною проблемою, поміченою нами на платформах журналістських ЗВО. Наприклад, розділ «Фото» на сторінці ЧНУ ім. Юрія Федьковича востаннє оновлювався в липні 2015 року. Розділ «Публікації» Острозької кафедри перенаправляє на порожню сторінку. Аналогічно на порожню сторінку ведуть «новини» Бердянського педагогічного, а в місцевому розділі «наука» є всього одне речення.

Справжній рекордсмен - це кафедра журналістики в Кам'янці-Подільському. Розділ «студенти» востаннє оновлювався у 2014 році, «абітурієнту» - у 2016 році. «Літературно-науковий альманах» не містить жодної інформації, крім, вочевидь, вступного слова до альманаху. «Науково-дослідницька робота» та «Відеогалерея» - це просто пусті сторінки. «Практика» у чотирьох реченнях описує, що таке практика. При цьому на головній сторінці інколи все ж публікуються новини, наприклад, про «СВЯТО ПЕРШОГО ДЗВОНІКА!!!»

Інший недолік - недостатня кількість чи нерелевантність наведеної інформації. Наприклад, розклад занять ми змогли знайти лише на сайтах Інституту журналістики Грінченка, «Одеської юридичної академії» та факультету журналі-

стики ЗНУ. Кафедра журналістики університету Богдана Хмельницького, зокрема, містить для студентів всього три види інформації: перелік книг на кафедрі, вимоги до наукових робіт та повідомлення про фестиваль журналістських творів, відбір на який закінчився ще 4 липня. На сторінці кафедри журналістики Бердянського педагогічного взагалі немає жодної інформації для студентів. Сайт кафедри журналістики ЧНУ ім. Петра Могили, як ми вже зазначали вище, - це лише перелік викладачів.

Роботи студентів на своїх сайтах намагаються публікувати сім вишів. Відносно актуальні (цьогорічні) тексти та відео можна знайти на згаданих сторінках УКУ, ЗНУ, ЧНУ ім. Юрія Федьковича та інституту журналістики Грінченка. Найновіша публікація КПНУ ім. Івана Огієнка датується 2016 роком. В ЧНУ ім. Богдана Хмельницького теж публікували ще в 2016-му, але не від усіх дописів була користь навіть тоді: лише два останні випуски місцевої газети містять посилання на PDF-версії. Усі попередні із 2005 року - це лише неклікабельні й нечитабельні фотографії сторінок у роздільній здатності 327x437, а подекуди й 177x129. В УжНУ студентські роботи припинили публікувати у 2014-му. «Творча майстерня» «Одеської юридичної академії» складається із чотирьох публікацій без дат, лише дві з яких можна вважати журналістськими.

Також сайти кафедр у Миколаєві, Черкасах та Острозі не містять розділів «Контакти» й посилань на власні сторінки в соціальних мережах. У Кам'янці-Подільському немає зазначеного телефонного номера. Сайт ЗНУ дозволяє подзвонити чи фізично знайти лише окремих працівників. Викладацький склад натомість вказано на всіх сайтах, крім кафедри Донецького національного університету. Але лише в УКУ, ЧНУ імені Петра Могили та інституту журналістики Грінченка про педагогів розповідають більше, ніж їх «наукові інтереси» та досвід роботи. В КПНУ Огієнка, ЧНУ Федьковича та Бердянському педагогічному, фактично, є лише список. У ЧНУ Хмельницького навіщо зазначили наукових керівників викладачів. В Острозькій академії 5 із 12 педагогів мають власні звітні PDF-файли, де зазначена різна бюрократична інформація, включно з адресою проживання.

Дизайн більшості сторінок відверто застарів: на головній сторінці Інституту журналістики

Грінченка, наприклад, використано щонайменше 11 кольорів та миготливі позначення. Сайтом **Ужгородського національного** складно користуватися через рекламу. Сучасно та лаконічно виглядають хіба що сторінки **Школи журналістики УКУ** та **Кафедри журналістики ЧНУ Хмельницького**.

Загалом, виглядає так, немов більшість кафедр/факультетів/інститутів журналістики недооцінюють важливість джерел інформації про себе й ведуть власні сторінки лише для звітності. Хоча представництво в мережі у 2018 році може бути неймовірно корисним: надавати корисну інформацію студентам, підтримувати зв'язок із випускниками, приваблювати абітурієнтів, представляти виш перед роботодавцями та грантодавцями. Загалом, допомагати ЗВО ефективніше комунікувати зі світом. У той же час низькоякісні сайти навпаки можуть завдати вишу іміджевої шкоди.

Аналіз сторінок у соціальних мережах закладів вищої освіти для журналістів. Станом на 1 вересня 2018 року

Із 13 університетів, що погодилися взяти участь у дослідженні, 10 надали нам посилання на відкриті спільноти у соціальних мережах. Кафедра журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка у соцмережах не представлена, а спільноти ще 2 закладів виявилися закритими для відвідувачів, тож їх немає сенсу оцінювати з точки зору інформаційної відкритості ЗВО.

Із 10 вказаних сторінок у Facebook усього чотири можна назвати такими, що якісно задовольняють інтереси аудиторії. Вони містять актуальні дані, розповідають про життя інституту/факультету/кафедри, розміщують посилання на корисну для студентів/абітурієнтів інформацію і стосуються переважно журналістики. Ще три сторінки не містять актуальних даних, три - мають зміщені тематичні акценти.

Зокрема, **Кафедра журналістики ЧНУ ім. Юрія Федьковича** востаннє публікувала щось 23 серпня, **Відділення журналістики УжНУ** - 13 липня, **Кафедра соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету** - 24 червня. Сторінки ж інших ЗВО не лише мають дописи протягом останнього тижня, а й взагалі публікують щось майже щодня.

Що ж до тематичного наповнення, то воно в більшості вишів кількісно розподіляється так: «цікаві посилання» > анонси > інформація з життя навчального закладу > публікації студентів. Проте не на всіх сторінках ЗВО «цікаві посилання» та «анонси» стосуються журналістики.

Факультет журналістики ЗНУ часто публікує опитування для читачів, деякі з яких досить дивні: «Чи купував ти колись продукт тільки тому, що думав, що так твій образ стане чимось кращим?», «Коли тобі краще працювати?» Тут же є посилання на тексти на кшталт «Топ 7 самых нелепых киноляпов» і «Огео выпустили упаковку с печеньем для левшей». А ще філософські цитати з помилками: «*Інтерес до життя в*

усіх її проявах - ось секрет великих творчих людей». За нашими підрахунками, протягом серпня на сторінці опублікували 35 непрофільних матеріалів, на кшталт «топ-20 музичних хітів літа», та 37 - профільних, на кшталт «13 інструментів мобільної журналістики». **Український гуманітарний інститут** надав нам посилання на сторінку в соцмережі не кафедри журналістики, а всього інституту загалом, тож тут у серпні, природно, не було жодного допису, який би стосувався журналістів. А ще зазначена у **Facebook** місія цього вишу: «Подготовка студентов к осознанному активному служению Богу и обществу».

Кафедра журналістики Чорноморського національного університету імені Петра Могили обходить за контентом всіх колег. Крім корисних матеріалів та новин із життя вишу, тут є **сумнівні публікації** про спецоперацію за участю Аркадія Бабченка: «Важливий життєвий урок: тепер абсолютно все - фейкові новини, не довіряйте нічому і нікому». Жарти про жанрологію на прикладі «ідіотів». Матюклива інфографіка про українське ТВ: «Какое-то ток-шоу с подорковатым ведущим». А також сторонні посилання («9% британців після фотографії для соцмереж повертають куплений одяг») і жарти про анатомію.

«Дивні» публікації трапляються й на інших сторінках. **Кафедра журналістики ЧНУ імені Юрія Федьковича**, наприклад, вирішила опублікувати текст 2005 року про алкоголізм серед журналістів. **Факультет журналістики НУ "ОЮА"** має повідомлення про вакансії, яке починається словам «Девушки, есть работа».

Що ж до інших соцмереж, то там виші майже не представлені. **Факультет журналістики ЗНУ та Інститут журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка** мають сторінки в YouTube для публікації студентських робіт. Також **Інститут журналістики Грінченка** й «Одеська юридична академія» представлені в Telegram та активні в Instagram. А от в акаунту **кафедри журналістики Українського гуманітарного інституту** в Instagram всього десять фото: більшість весняних і лише одне опубліковане 30 серпня. Тільки в **Інституті журналістики Грінченка** нам надали посилання на Twitter, проте там не ведуть самостійної активності, а лише перепощують власні YouTube та Instagram.

Кричущих проблем під час свого аналізу ми не помітили, проте й справді креативно та якісно до роботи з соціальними мережами виші не підходять. Виглядає так, немов навчальні заклади не знають, хто саме їх читає, і не мають комунікаційної стратегії. Профорієнтаційні дописи та заклики вступати на навчання з'являються серед потоків публікацій суто для студентів, тож не зрозуміло, хто має помітити подібне? Цікавинки про все на світі поєднуються з дописами про засідання кафедр і роблять сторінки досить складними для цілісного сприйняття. Також ці сторінки не містять інформації про ініціативи та події, які б організовували самі студенти (а не виш для них), чи обговорення питань університетського порядку денного (можливо, виші чи окремі групи студентів використовують для цього інші ресурси). Загалом, офіційні сторінки ЗВО майже не представляють навчальні заклади зовнішній аудиторії і використовуються здебільшого як внутрішні односторонні новинні платформи.

ДУМКИ МЕДІАІНДУСТРІЇ

Опитування редакторів та головних редакторів українських ЗМІ було одним із важливих компонентів другого дослідження стану якості журналістської освіти, адже саме думка практиків-керівників дає можливість оцінити, як підготовка в університеті оцінюється в професійній спільноті.

Дослідницька група опитала **100** представників ЗМІ різних типів - телебачення, радіо, преса та інтернет-видань. Кожен з опитаних посідає керівну посаду в редакції, **60%** з них - жінки, вік усіх опитаних варіюється від **20** до **65** років.

На питання відповіли представники 86 медіа загальнонаціонального, обласного та районного рівнів з усіх регіонів України (окрім АР Крим).

РОЛЬ ОСВІТИ В РОБОТІ ЖУРНАЛІСТА

76

КИЇВ

Більшість (**76%**) представників загальнонаціональних ЗМІ мають вищу журналістську освіту, з них половина - освітній рівень підготовки "спеціаліст", відповідно інша половина - "магістра". Інші ж мають філологічну та філософську освіту.

60

ЗАХІД

Більшість (**60%**) опитаних представників ЗМІ Західної України мають журналістську освіту. З них третина має рівень підготовки "спеціаліст", здебільшого - "магістр", і лише декілька - "бакалавра". Серед інших спеціальностей: філологія, економіка, інженерія, психологія.

40

ЦЕНТР

Лише **40 %** опитаних представників ЗМІ центральних областей мають журналістську освіту, з них половина - рівень "спеціаліста", а по **25 %** - "бакалавра" і "магістра". Інші ж мають філологічну, інженерну або взагалі - лише середню освіту.

СХІД

Більшість (55 %) опитаних мають журналістську освіту, порівну магістра та спеціаліста. В інших - філологічна, інженерна, або ж середня.

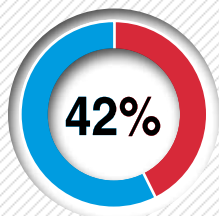
ПІВНІЧ

У меншості, 38% опитаних представників ЗМІ Північної України, є журналістська освіта, порівну магістрів та спеціалістів. У інших - педагогічна та управлінська освіти.

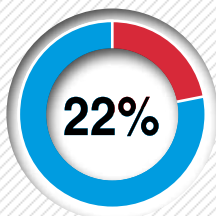

ПІВДЕНЬ

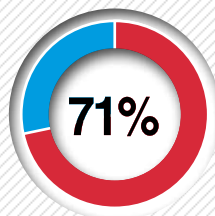
У більшості, 58% опитаних медійників Південних областей є вища журналістська освіта, майже порівну магістрів та спеціалістів. Інші - філологи та педагоги.

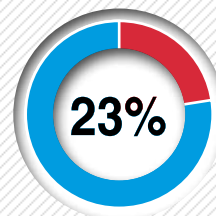
42 % з опитаних з усіх областей сказали, що журналістська освіта була перевагою при працевлаштуванні.

Лише 22 % усіх опитаних надають перевагу при прийомі на роботу кандидатам з журналістською освітою.

Для 71% усіх опитаних відсутність журналістської освіти не була перешкодою для кар'єри.

У 23% редакцій з усіх регіонів майже немає працівників з освітою журналіста.

Найчастіше приходять влаштовуватися на роботу з освітою філолога, журналіста, педагога та історика. Зрідка: еколога, економіста, музиканта, вчителя, акушера.

На питання “Який вищий навчальний заклад, що займається підготовкою журналістів, ви вважаєте найкращим в Україні?” топ-3 найчастіше згадуваних ЗВО були: **Український католицький університет, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка та Києво-Могилянська академія.**

6% усіх опитаних відповіли, що такого ЗВО в Україні немає.

50

Щодо найкращого ЗВО у регіоні, відповіді розподілилися так:

КИЇВ

50% опитаних медійників з Києва найкращим ЗВО у регіоні вказали Києво-Могилянську академію.

36

ЦЕНТР

36% опитаних з Центральних областей сказали, що такого ЗВО немає.

30

ЗАХІД

30% опитаних Західного регіону назвали найкращим у регіоні Український католицький університет.

27

СХІД

27% опитаних медійників Сходу стверджують, що в їхньому регіоні найкращого ЗВО з підготовки журналістів немає.

50

ПІВНІЧ

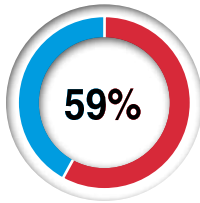
50 % опитаних представників ЗМІ цього регіону вказали, що в їхніх областях такого ЗВО немає.

42

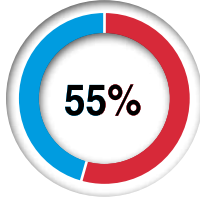

ПІВДЕНЬ

42 % опитаних медійників Півдня вказали, що в їхньому регіоні немає найкращого ЗВО з підготовки журналістів.

Загалом, **59%** опитаних представників медіаіндустрії з усієї України не задоволені університетською підготовкою журналістів.

55% сказали, що студенти або взагалі не мають, або мінімально володіють практичними навичками.

Також серед тих умінь, яких бракує випускникам спеціальності “журналістика”, медійники вказали такі (оскільки опитування здійснювалося на умовах анонімності, вказуємо лише дослівні цитати):

“softskills” - *готовності швидко змінюватись, перенавчатись; здорових амбіцій, небайдужості, готовності працювати на результат; навичок самопрезентації, роботи в команді, вміння організовувати свій час, виділяти пріоритети”;*

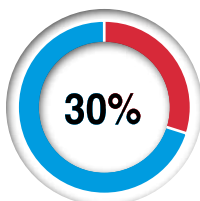
всіх. *Навчання на журфаках не має нічого спільного із практикою”;*

елементарного вміння писати тексти.”;

усіх. *Від побутової грамотності до життєвого досвіду: браку навіть базових знань на рівні шкільної програми”;*

не вміють писати, переважно зовсім”;

бажання працювати, наполегливості та неординарності”.

30% усіх опитаних не бачать жодних переваг журналістської підготовки в Україні. Ще **30%** відповіли, що їм важко визначитись. Проте серед тих, хто все-таки бачить переваги у вітчизняній журналістській освіті, виокремили такі позиції:

комплексний підхід до гуманітарних дисциплін; добрі знання з історії України, україноцентричність”;

виживають ті, кому найважче”;

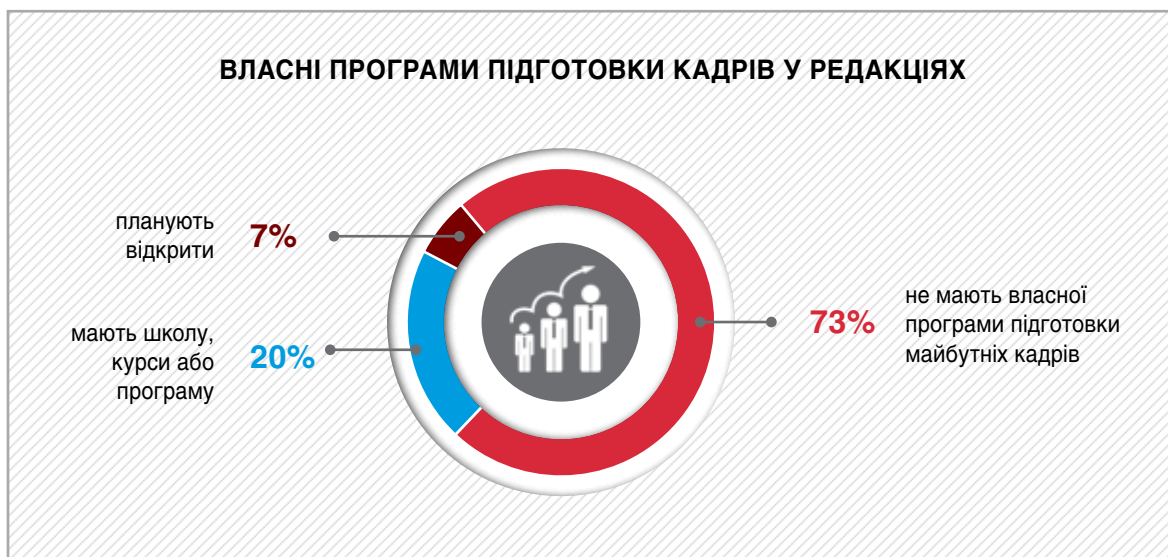
випускники отримують ґрунтовну академічну освіту, а не уявлення, якою має бути журналістика”;

освіта дешева”;

переваг мало, адже дають мало практичних знань. Єдина перевага - багато теоретичних знань, але вони стають в нагоді дуже рідко”.

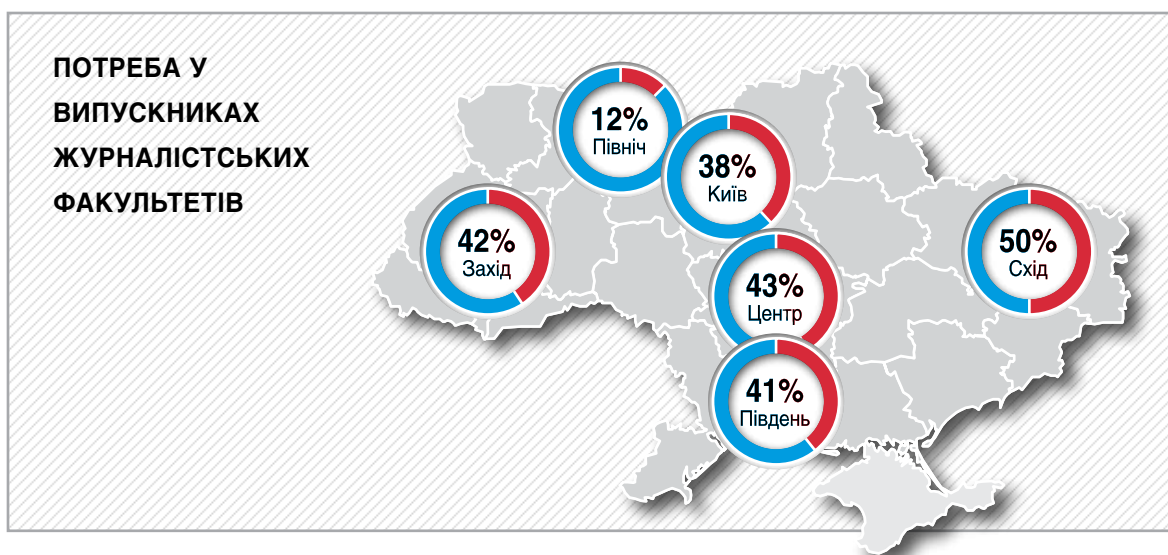
УЧАСТЬ В ПІДГОТОВЦІ ЖУРНАЛІСТІВ

У 73% редакцій з усіх опитаних медійників немає власної програми підготовки майбутніх кадрів. Зокрема, узагалі вони відсутні в південних областях, майже немає на Сході. У 20% є школа, курси або програма. 7% планує відкрити.

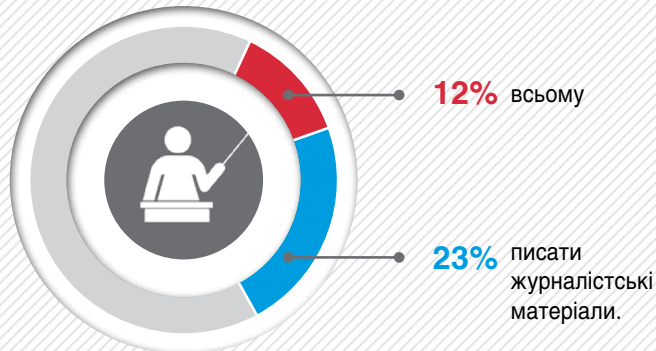

У 79% редакцій студенти проходять практику. Не беруть на практику лише деякі редакції: по одній у Запоріжжі, Сумах, Вінниці та Хмельницькому. Також поодинокі випадки в кожному регіоні, коли студенти взагалі не зверталися з проханням пройти практику в редакції.

На питання : “Чи має ваша редакція потребу у випускниках журналістських факультетів?” позитивно відповіли 50% опитаних медійників на Сході, 43% представників Центральної України, 42% - Заході, 41% - на Півдні, 38% у Києві і 12% - на Півночі.

ЧОГО НАЙЧАСТІШЕ ДОВОДИТЬСЯ НАВЧАТИ СТУДЕНТІВ-ЖУРНАЛІСТІВ

На питання “**Чого вам найчастіше доводиться навчати студентів-журналістів?**” 12% відповіли, що всьому. 23 % - писати журналістські матеріали.

І зокрема, варто виділити такі відповіді медійників:

“Писати нормальні тексти здорової людини зрозумілою мовою. Без обертів "транспортного засобу, який вилетів з дорожнього покриття в зелені насадження”;

“усього: від ввічливості до державного устрою”;

“самостійності, персональній відповідальності, державницькій спрямованості, розширенню світогляду”;

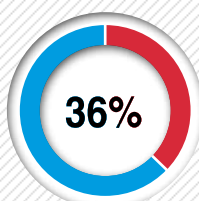
“вони абсолютно відірвані від сучасності. У них в голові якісь радянські газетні стандарти роботи. Дуже низький культурний рівень (це навіть гірше, ніж відсутність практичних знань”;

“складати слова у речення”.

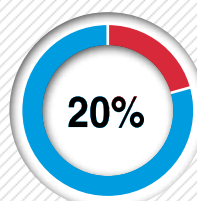
ОЦІНКА ЯКОСТІ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ОСВІТИ

36% усіх опитаних стверджують, що в Україні потрібні лише школи журналістики (магістратура для бакалаврів будь-яких спеціальностей з посиленням акцентом на практичну підготовку) , ще 20% - лише неформальна освіта (неуніверситетські курси).

ЯКА ЖУРНАЛІСТСЬКА ОСВІТА ПОТРІБНА?

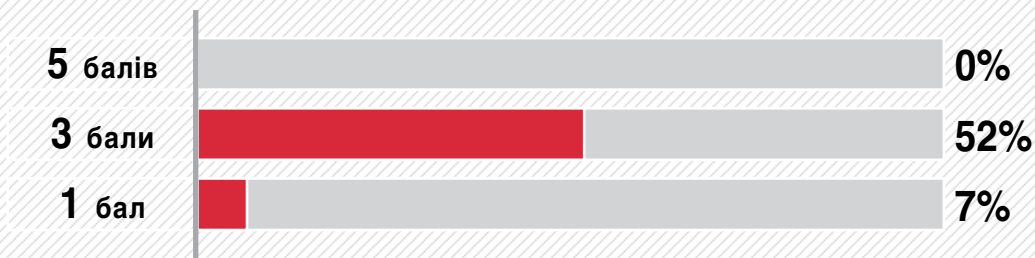
потрібні лише школи журналістики (магістратура для бакалаврів)

потрібна лише неформальна освіта (неуніверситетські курси).

ОЦІНКА ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (максимум - 5 балів)

(від загальної кількості опитаних респондентів)

52% опитаних оцінили журналістську освіту в Україні на 3 по 5-ти бальній шкалі. 7% поставили 1 бал. Максимум, 5 балів, не поставив жоден з медійників.

Схожа відповідь і щодо якості журналістської освіти у регіонах: середня оцінка варіюється близько 3 у кожному з опитаних регіонів.

Особливою увагою варто відзначити коментарі щодо якості журналістської підготовки в Україні, які залишили представники медіаіндустрії.

“ У Франківську є журналістика, проте я вважаю, що вони калічать дітей. Цей факультет треба закрити. Дякую.

“ Журналістика це....” - це не освіта. Це майбутній професійний каліка в 9 випадках з 10. Практика і тільки практика.

“ Дипломні роботи мають бути практичними, це може бути якийсь медіа-проект - інтерв'ю, фоторепортаж, короткометражка тощо, а не нудні 60 сторінок дуранини.

“ Магістратура, після бакалаврату з якоїсь іншої дисципліни, що стане міцною основою для майбутнього журналіста (юрист, економіст, історик, культура, іноземні мови, фізмат тощо) - класна ідея.

“ ЗМІ зараз дуже мобільні та оперативні, а журналістська освіта у більшості вишів залишилася на "совковому" рівні. Майже всі ЗМІ зараз приватні, але журналістів продовжують навчати у державних закладах, і чи не в кожному університеті є відповідний факультет. Хоча потім більшість випускників не йдуть працювати за спеціальністю, якщо до закінчення вони не знайшли роботу і не проявили себе на практиці

“ Треба більше конкретики, практики. Викладачі мусять добре орієнтуватися у сучасному інформаційному полі. Крім успіхів у навчанні, для переводу на третій курс студенти журфаків мають надавати довідку про роботу в ЗМІ.

“ *Вся наша освіта з її методичками безнадійно відстала від розвитку медіа-простору, в якому доводиться працювати сучасному журналісту.*

“ *Було б добре, щоб студенти журфаків мали менше теорії і більше практики!*

“ *Журналісти - не програмісти. Їх не може бути багато. Вони мають бути штучним товаром, який готують до професії, а не до теоретичних основ масових комунікацій*

“ *Часто викладачі самі вже десятки років не практикують в журналістиці, їм бракує прогресивності, вони не знають що таке мобільна журналістика, що таке digitalstorytelling — а це вже навіть не майбутнє, а сьогодення. Крім того, страшенно бракує профільних журналістів. Нам потрібні ті, хто вміє грамотно писати про медицину, хто пам'ятає в економіці, освіті, технологіях — це є справжні потреби редакції.*

“ *Журналістика - це не тільки безкоштовні корпоративи, а ще й постійний стрес, визваний постійним контактом з руйнівними енергіями.*

“ *Журналістську освіту в Україні треба міняти, адже багато курсів, які викладають сьогодні на журфаках, є абсолютно безкорисними, які не впливають на рівень журналіста, а просто забивають мозок непотрібною інформацією.*

“

“ Система журналістської освіти майбутнього повинна поєднувати три складові. Перша - академічна, у формі суто бакалаврату (тривалістю 3 роки, тому що більше часу там просто немає що вчити, а 3 років для соціалізації вистачить - все одно, з мого досвіду, на 4 курсі більшість студентів уже працюють, а навчатися продовжують в основному або ті, хто свідомо орієнтований на подальшу наукову кар'єру, або ті, кого нікуди не взяли або хто нічого й не шукав, бо зручніше - "розтягнути дитинство"). Друга - це система неформальної освіти (онлайн-курси, тренінги). Це турбота бізнесу та громадянського суспільства. Третя - це редакційні школи журналістики. Це - турбота медіа. Тобто всім складовим системи освіти є що робити в цій царині.”

ВИСНОВКИ

Більшість опитаних представників медіаіндустрії не задоволені підготовкою випускників, які вчилися на журналістських спеціальностях ЗВО в Україні. Стверджують, що вкрай бракує практичних навичок, і це показує відірваність навчального процесу від реалій редакції. Респонденти вказали, що часто доводиться навчати з нуля випускників основам журналістської майстерності. Також вони, у непоодиноких випадках, не володіють українською мовою на достатньому для журналіста рівні.

Чверть опитаних узагалі не бачить переваг в українській журналістській підготовці. Майже половина не визначилася, чи варто журналістові мати профільну освіту.

Постає питання, чи існує зв'язок між університетською підготовкою з редакціями. У останніх стільки запитань як до ЗВО, де готують журналістів, так і до того, чого їх навчають загалом. Відповіді представників медіаіндустрії вказують на значний розрив між ЗВО та ЗМІ. Необхідне негайне налагодження комунікації, інакше неминучий конфлікт між тими, хто журналістів навчає, і тими, до кого вони йдуть працювати за спеціальністю.

Який вищий навчальний заклад, що займається підготовкою журналістів, ви вважаєте найкращим в Україні?"

- До нас студенти тих вишів не доїжджають.

ДУМКИ СТУДЕНТІВ

В рамках дослідження було проведено анкетування студентів напряду "Журналістика" та отримано **250** відповідей від студентів **35** університетів України. Опитування було анонімним та здійснювалося за допомогою онлайн-опитника.

Варто зазначити, що **85%** опитаних становлять студенти бакалаврату, **12%** - здобувають ступінь магістра після закінчення бакалаврату з журналістики, ще **3%** - після закінчення бакалаврату з іншої спеціальності. При цьому **72%** респондентів мають досвід роботи за спеціальністю. Подана вибірка не може вважатися репрезентативною.

ЧИ ЗАДОВОЛЕНІ ВИ ВИКЛАДАЦЬКИМ СКЛАДОМ У ВАШОМУ ВИШІ?

(до таблиці увійшли виші, від студентів яких ми отримали 3 або більше відповідей)

Бердянський державний педагогічний університет,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
Український католицький університет,
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені
Володимира Винниченка,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
Чорноморський державний університет імені Петра Могили

бали

4-5

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
Національний авіаційний університет,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Національний університет «Острозька академія»,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Сумський державний університет,
Ужгородський національний університет,
Херсонський державний університет,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

бали

3-4

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Одеський національний університет імені Іллі Мечникова

бали

2-3

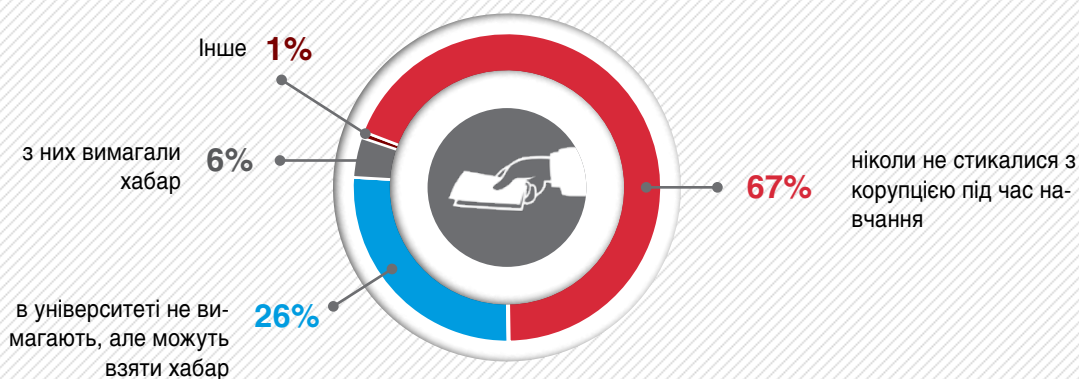
Середня оцінка, яку студенти поставили викладацькому складу - 3.5 балів із 5. Найкраще викладацький склад оцінили студенти **Києво-Могилянської академії, Бердянського національного педагогічного університету та Українського католицького університету**. Найнижчі оцінки отримали **Київський національний університет імені Тараса Шевченка та Одеський національний університет імені Іллі Мечникова**.

Позиції, висловлені опитаними у відкритих питаннях, стосовно цього пункту різнилися. Частина студентів відзначила викладацький склад або принаймні його частину серед позитивних сторін навчання: **“хороші окремі викладачі, настанови яких запам’ятаю на все життя”** (Дніпровський національний університет імені

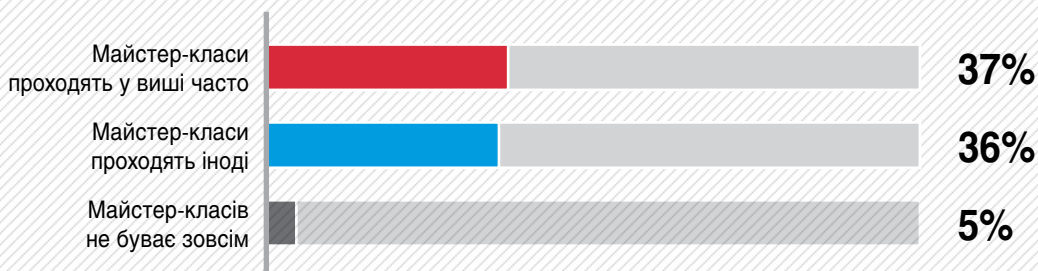
Олесе Гончара), **“подають матеріал доступно, наводять цікаві факти, проводять паралелі з іншими галузями”** (Київський університет імені Бориса Грінченка), **“ставлення до студентів як до особистостей”** (Чорноморський державний університет імені Петра Могили).

Прикметно, що чимало опитаних висловилися також різко негативно стосовно викладачів, ставлячи під сумнів як їхній професійний рівень, так і адекватність у спілкуванні зі студентами: **“ставлення до студента як до мікроба, який не має права голосу”** (Київський національний університет імені Тараса Шевченка), **“90% викладачів ніколи не мали стосунку до практичної журналістики. Лиють воду, конкретики жодної”** (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника), **“постій-**

КОРУПЦІЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ

ПРОВЕДЕННЯ МАЙСТЕР-КЛАСІВ ІЗ ЗАПРОШЕНИМИ ЖУРНАЛІСТАМИ-ПРАКТИКАМИ

не порівняння з тим як студенти навчалися раніше при СРСР” (Національний авіаційний університет), “одна викладачка викладає укр. мову, міжнародну журналістику, журналістикознавство. Нічого з цього вона не знає” (Національний університет «Острозька академія»), “присутність хамства, приниження, хабарі...” (Одеський національний університет імені Іллі Мечникова).

Позитивною тенденцією можна вважати те, що 67% студентів ніколи не стикалися з корупцією під час навчання. Лише 6% вказали, що з них вимагали хабар, а 26% опитаних зазначили, що у їхньому університеті не вимагають, але

можуть взяти хабар 1% зазначили “Інше”. У коментарях кілька студентів також уточнюють, що стикалися з корупцією в університеті поза кафедрою журналістики.

Ще однією позитивною тенденцією є проведення майстер-класів із запрошеними журналістами-практиками. 37% студентів відзначають, що подібні заходи проходять у їхньому виші частіше. Ще 36% вказали, що майстер-класи проходять іноді, і лише 5% - що їх не буває зовсім. Разом з тим, відповідаючи на відкриті запитання, студенти висловлювали задоволення наявністю таких заходів у їхньому виші та побажання стосовно збільшення їхньої кількості.

ЯК ВИ ОЦІНЮЄТЕ СУЧАСНІСТЬ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ЗНАНЬ, ЩО ОТРИМУЄТЕ У ЗВО?

(до таблиці увійшли виші, від студентів яких ми отримали 3 або більше відповідей)

Бердянський державний педагогічний університет,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
Український католицький університет,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
Чорноморський державний університет імені Петра Могили

оцінка
4-5

Київський університет імені Бориса Грінченка,
Національний авіаційний університет,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
Національний університет «Острозька академія»,
Ужгородський національний університет,
Херсонський державний університет,
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

оцінка
3-4

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Одеський національний університет імені Іллі Мечникова,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Сумський державний університет,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

оцінка
2-3

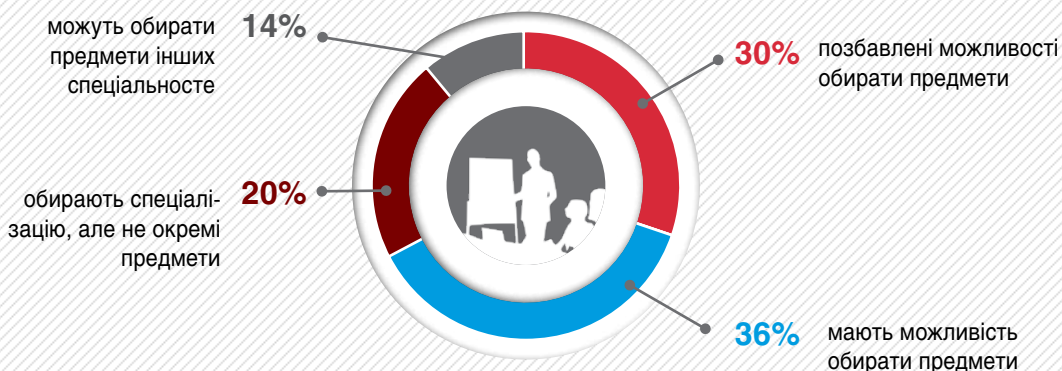
Критерію актуальності та сучаності знань, отриманих у виші, студенти поставили оцінку **3.2** бали з **5**. Найвище цей критерій оцінили ті, хто навчається у **Києво-Могилянській академії** та **Бердянському національному педагогічному університеті**, найнижчу – студенти **Київського національного університету імені Тараса Шевченка** та **Національного університету «Львівська політехніка»**. Значна частина опитаних зазначає застарілість програми та невідповідність теоретичного матеріалу реаліям роботи в українських ЗМІ серед недоліків свого навчання у ЗВО.

Студенти також зазначають, що у програмі є зайві, на їхній погляд, предмети, а частина кур-

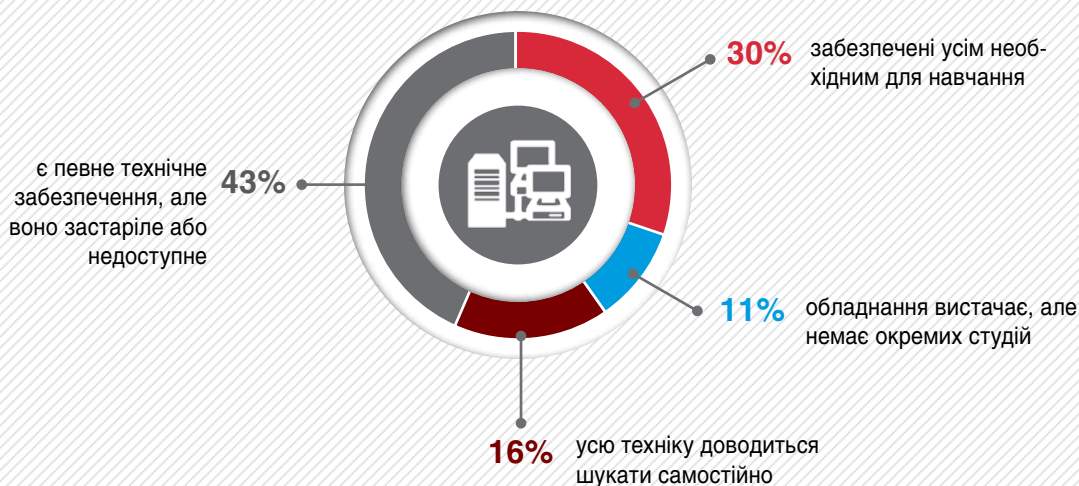
сів дублюється з року в рік, змінюючи назви: *“Предмети повторюються вже на 3-й, 4-й рік. На магістратурі робити взагалі майже нічого”* (Національний університет «Одеська юридична академія»), *“Більшість предметів просто забирають час і не несуть ніякої користі”* (Київський університет імені Бориса Грінченка), *“у нас було кілька предметів, які, по суті, один - історія”* (Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара).

Крім того, хоча закон “Про вищу освіту” зобов'язує виші забезпечувати студентам до **25%** предметів за вибором, **30%** опитаних відзначають, що вони були позбавлені такої можливості. У той же час **36%** студентів мають

МОЖЛИВІСТЬ ОБИРАТИ ПРЕДМЕТИ ЗА ВИБОРОМ

НАЯВНІСТЬ ХОРОШОЇ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ

предмети за вибором, **14%** можуть обирати предмети інших спеціальностей, а **20%** обирають спеціалізацію, але не окремі предмети. У коментарях респонденти також звертають увагу на часту фіктивність такого вибору: *“можна вибирати між предметами одного викладача”* (Національний університет «Острозька академія»), *“через те, що нас мало, усі добровільно-примусово відвідують курс, який зручний деканату”* (Національний університет «Одеська юридична академія»).

Ще одним важливим аспектом отримання сучасних та актуальних знань є наявність хорошої матеріально-технічної бази. Лише **30%** студентів зазначають, що університет забезпечив їх усім необхідним для навчання. **11%** - що обладнання вистачає, але немає окремих студій, **16%** відзначили, що усю техніку доводиться шукати самостійно. Найбільше студентів - **43%** - запевняють, що хоч ЗВО має певне технічне забезпечення, воно застаріле, знаходиться у поганому стані або недоступне для студентів.

НАСКІЛЬКИ ВАМ ВИСТАЧАЄ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК, ЩО НАДАЄ УНІВЕРСИТЕТ?

(до таблиці увійшли виші, від студентів яких ми отримали 3 або більше відповідей)

Бердянський державний педагогічний університет,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
Український католицький університет,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
Чорноморський державний університет імені Петра Могили

оцінка
4-5

Київський університет імені Бориса Грінченка,
Національний авіаційний університет,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
Національний університет «Острозька академія»,
Ужгородський національний університет,
Херсонський державний університет,
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

оцінка
3-4

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Одеський національний університет імені Іллі Мечникова,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Сумський державний університет,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

оцінка
2-3

Національний університет «Львівська політехніка»

оцінка
1-2

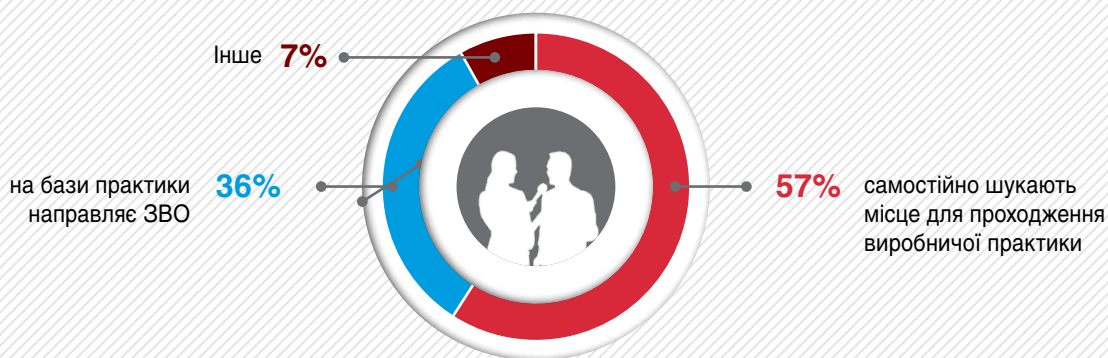
Цей критерій отримав найгіршу оцінку від студентів - **3 бали**. Найбільш задоволеними здобутими практичними навичками виявилися студенти **Києво-Могилянської академії** та **Українського католицького університету**. При цьому близько половини усіх студентів зазначили недостатню кількість практики як один із основних недоліків навчання. Найменшу оцінку цей критерій отримав від студентів **Національного університету «Львівська політехніка»**. Чимало навичок, які студентам довелося здобувати вже на робочому місці, є базовими для журналістики.

Студенти зазначають, що під час навчання їм не надали достатньо знань з:

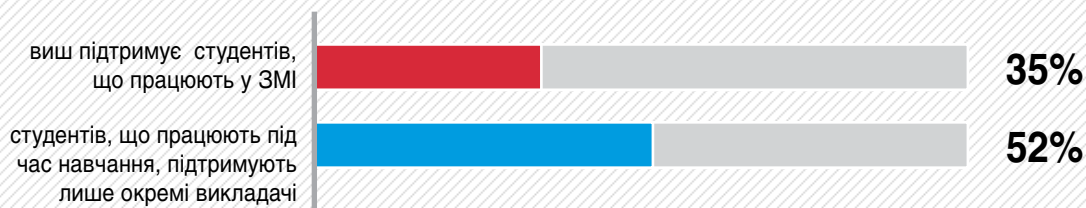
- написання текстів
- тележурналістики в цілому
- монтажу, верстки, обробки фотографій
- іноземних мов
- медіаменеджменту
- збору інформації та аналізу документів

Часто студенти також зазначають подібне: *“майже всього довелося вчитися самотійно”* (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки), *“Самотійно навчалася інтернет-журналістиці, хоча і навчалася на цій спеціалізації”* (Запорізький національний технічний університет), *“За кілька місяців роботи вивчив набагато більше ніж за 3 роки в університеті”* (Національний університет «Львівська політехніка»). У той же час, частина опитуваних переконані,

ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ

ЗДОБУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

що університет впринципі не може забезпечити усіх необхідних для роботи знань: *“Завжди потрібно здобувати якісь знання самостійно, бо кожна редакція ставить свої вимоги до матеріалів і роботи загалом”* (Національний університет «Острозька академія»).

Хоча на думку **Олега Шарова**, генерального директора директорату вищої освіти і освіти дорослих МОН, студенти повинні здобувати практичні навички, працюючи у ЗМІ, лише **35%** студентів спеціальності “Журналістика” зазначають, що виш підтримує подібне та затверджує працюючим студентам індивідуальний графік. Більшість студентів - **52%** - запевняють, що зайнятість студентів під час навчання підтримують лише окремі викладачі.

Більше половини студентів (**57%**) також зазначили, що вони самостійно шукають місце для проходження виробничої практики під час навчання. **36%** опитаних вказали, що на бази практики їх направляє ЗВО, **7%** вказали “Інше”. При цьому у коментарях уточнюють, що виш може надати базу практику тим, хто не знайшов її самостійно. Втім, часто цією базою є проекти при університеті.

НАСКІЛЬКИ ВИ ЗАДОВОЛЕНІ СВОЄЮ ЖУРНАЛІСТСЬКОЮ ОСВІТОЮ В ЦІЛОМУ?

(до таблиці увійшли виші, від студентів яких ми отримали 3 або більше відповідей)

Бердянський державний педагогічний університет,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
Український католицький університет,
Ужгородський національний університет,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
Чорноморський державний університет імені Петра Могили

оцінка
4-5

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Київський університет імені Бориса Грінченка, Національний авіаційний університет,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
Національний університет «Острозька академія»,
Сумський державний університет, Херсонський державний університет, Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

оцінка
3-4

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Одеський національний університет імені Іллі Мечникова,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

оцінка
2-3

Середній бал задоволення власною освітою серед студентів освітніх програм з журналістики - 3.3. Найвищу оцінку за цим критерієм отримали Бердянський державний педагогічний університет та Донецький національний університет імені Василя Стуса, а найнижчу – Національний університет «Львівська політехніка».

Серед позитивних аспектів навчання студенти найчастіше зазначають:

- окремих викладачів
- легкість навчання, що залишає час для роботи та саморозвитку
- дружній колектив, налагодження зв'язків та знайомства з однодумцями
- цікаві лекції та майстер-класи
- отримані знання з професії

Серед негативних аспектів навчання студенти найчастіше зазначають:

- некомпетентність частини викладацького складу
- відсутність практики
- застарілу інформацію, програму та методи викладання
- зайві предмети та дисципліни, що дублюються

Для покращення навчання, крім усунення вищеназваних недоліків, студенти також пропонують зменшити кількість предметів, не пов'язаних безпосередньо з журналістикою, забезпечити студентам доступ до техніки, створити університетське ЗМІ та замінити людей, які очолюють кафедру/інститут.

При цьому, попри всі названі аспекти, студенти все ж надають перевагу класичному формату освіти. 44% респондентів вважають, що ідеальний варіант для здобуття журналістської спеціальності - це навчання на бакалавраті. 7% студентів обрали б лише магістратуру, а 31% бачить необхідність у здобутті обох освітніх ступенів. Лише 12% зазначають, що позауніверситетських курсів може бути достатньо. 6% зазначили «Інше».

Варто також зазначити, що лише 64% опитаних планують працювати за обраною спеціальністю. Це піднімає як питання якості журналістської освіти, так і рівня профорієнтаційної роботи у старшій школі. Тобто, того наскільки чітко абітурієнти усвідомлюють сутність обраної спеціальності.

ПЕРЕЛІК ЗВО, СТУДЕНТИ ЯКИХ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ У ОПИТУВАННІ:

Бердянський державний педагогічний університет, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Запорізький національний технічний університет, Запорізький національний університет, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Київський міжнародний університет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київський національний університет культури і мистецтв, Київський університет імені Бориса Грінченка, Львівський національний університет імені Івана Франка, Маріупольський державний університет, Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, Національний авіаційний університет, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Національний університет «Львівська політехніка», Національний університет «Одеська юридична академія», Національний університет «Острозька академія», Одеський національний університет імені Іллі Мечникова, Полтавський національний педагогічний університет імені Віктора Короленка, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Сумський державний університет, Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Ужгородський національний університет, Український гуманітарний інститут, Український католицький університет, Харківський національний університет імені Василя Каразіна, Херсонський державний університет, Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чорноморський державний університет імені Петра Могили.

ДУМКИ ВИПУСКНИКІВ

Підсумки фокус-груп з випускниками кафедр журналістики
(лютий – липень 2018 року)

У рамках дослідження було проведено вісім фокус-груп (у Києві, Львові, Одесі, Харкові, Запоріжжі, Вінниці, Черкасах, Чернівцях) із випускниками інститутів/факультетів/кафедр/шкіл журналістики. Усього участь взяли **57** респондентів із **18** вищих освітніх закладів.

Випускники обговорювали питання організації навчального процесу в цілому, кількісний та якісний склад навчальних предметів, професійність та етичність викладачів, технічне забезпечення та корупцію у ЗВО. Також вони розповідали про те, наскільки корисною журналістська освіта стала для них після закінчення університету й про те, чого їм не вистачило під час навчання. Насамкінець випускники пропонували власне бачення змін в журналістській освіті.

**ЗА ПІДСУМКАМИ ПРОВЕДЕНИХ ЗУСТРІЧЕЙ, МОЖНА
ВИОКРЕМИТИ ТАКІ ТЕНДЕНЦІЇ:**

1

**Журналістська освіта не готує
до журналістської професії**

Майже всі випускники зазначили, що навчання в університеті не підготувало їх до реальної професійної діяльності: вони не отримали практичних знань та навичок, актуальної інформації про сучасні технології та тенденції, усвідомлення реалій професії. Доводилося всього вчитися вже на робочому місці.

Дівчина,
Львівський національ-
ний університет
імені Івана Франка.

«Більшість випускників, виходячи з дипломом, не знають, що їм робити. Університетські знання далекі від реальності».

Дівчина,
Харківський наці-
ональний університет
імені Василя Каразіна.

«Усе, чого я навчилася, це було завдяки літнім практикам та стажуванню в ЗМІ».

Дівчина,
Запорізький національний університет

«У мене інтерв'ю – це якась фантомна мрія. Я розумію, що ніколи це не робила і, в принципі, мене не навчали».

Дівчина,
Чернівецький національний університет

«Нас вчили на курсі журналістської етики рівнятися на стандарти BBC. Коли я прийшла працювати, то зрозуміла: які там BBC! Треба або дотримуватися редакційного неписаного кодексу: що журналіст має робити, щоб приносити гроші редакції, або шукати інше місце роботи».

2

Університети на дають актуальних знань

Більшість випускників вважають, що перелік предметів, який їм викладали в університетах, був застарілим, а отримані під час навчання знання - неактуальними. Крім того, проблемою лишається надто філологічний підхід до навчання журналістиці та повторення однакових дисциплін під різними назвами.

Дівчина,
Львівський національний університет імені Івана Франка.

«Мистецтву фотографії студентів навчали на старих плівочних фотоапаратах, які використовували ще у 80-90-х роках. Потрібно було знати на пам'ять, яка витримка у плівки тощо. Замість цього краще б навчали сучасним програмам обробки фото, фоторепортажу тощо».

Дівчина,
Харківський національний університет імені Василя Каразіна

«Ми починали вивчати закордонну журналістику з таблиць давнього світу - дійшли до 16 або 17 сторіччя, а от до сучасної закордонної журналістики - не встигли».

Хлопець,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

«Коли ми вступали в 2008 році, нас вчили газет, а про Інтернет говорили, що воно там щось з'явилося».

Дівчина,
Запорізький національний університет

«Щороку в нас була фактично одна й та сама дисципліна, наприклад, але називалася по-різному: міжнародна журналістика, світова журналістика, зарубіжна журналістика».

3

В університетах не вистачає практичних завдань та техніки

Чимало випускників розповідали, що під час навчання їм не вистачало, у першу чергу, практики. Через суто теоретичний підхід до навчання формувалося враження, що студентів готують до викладання журналістики, а не роботи «в полі». Крім того, отримати практичний досвід заважала відсутність техніки. Хоча окремі респонденти лишилися задоволені набутими знаннями.

Дівчина,
Національний університет «Львівська політехніка»

«Ми вчилися на ТБ і радіо, у нас не було ніякої студії, навіть не знаю, чи був у нас диктофон на кафедрі».

Дівчина,
Харківський національний університет імені Василя Каразіна

«На телебачення потрібно було зробити всього три відео роботи. Зазвичай вони робили їх за останній тиждень».

Дівчина,
Запорізький національний університет

«Якщо це було завдання на тележурналістиці, нам давали ось цю камеру, 250 разів казали, скільки вона коштує і скільки своїх органів треба за неї продати, якщо щось станеться. Тому це завжди було страшно».

Дівчина,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

«У нас була катастрофічна ситуація з навалою предметів і навалою теорії. У нас було чотирнадцять предметів за семестр і ми навіть в залікові докреслювали лінії. У нашої групи, насправді, була з цим катастрофа, ми докреслювали ці лінії і вчили величезну купу теорії, і на практику в принципі не було часу».

Хлопець,
Запорізький національний університет

«Мені здається, що всього, чого потрібно було, нас навчались. Є навички написання новин, радіоматеріалів, телематеріалів, у нас є фахове розділення – все те, що мені було потрібно, я отримав на своєму фаху».

Дівчина,
Могилянська школа журналістики

«Баланс між практикою та теорією був на боці практики, предмети відповідали викликам професії».

4

Викладачі не розуміються на журналістиці та подекуди поведуться непрофесійно

В усіх містах випускники жалілися на частину викладачів, що не розумілася на предметі свого викладання, не мала реального досвіду у професії, недбало ставилася до своїх обов'язків. Хоча нещодавно найняті педагоги здебільшого подобаються студентам.

Дівчина,
Донецький національний університет імені Василя Стуса

«Мне было мало преподавателей – профессионалов. Таких, чтобы работали и давали нам практические советы, таких было человека два».

Дівчина,
Національний університет «Львівська політехніка».

«Журналіст має бути в тренді, весь час має розуміти, що твориться в світі, в технологіях, і оті, хто вчать, завжди мають це пильнувати і давати це студентам».

Хлопець,
Запорізький національний університет

«Преподавание сводилось к тому, чтобы рассказывать истории из своего опыта, своей бурной молодости [...] Ты как будто пришел к деду, на коленки сел, и он тебе рассказывает о своей жизни».

Хлопець,
Харківська державна академія культури

«Були пари, де не було нічого корисного - якісь презентації, де там скачані й переказані не один раз».

Хлопець,
Київський національний університет культури і мистецтв

«Не кожен викладач має мати ступінь. Мають бути теоретики-науковці та практики-журналісти. Це дасть правильний набір знань».

Хлопець,
Чернівецький національний університет

«Вся проблема була в тому, що переважна більшість викладачів (можливо 70 – 80 %) - теоретики, які мають наукові ступені, але здебільшого не мають жодних практичних навичок. Вся інформація, що вони передають, - це книжкова інформація, яку одна частина студентів заучує і успішно здає».

Хлопець,
Національний авіаційний університет

«Багато викладачів ведуть предмети, які вони не знають. Кафедра вирішує, вводить якісь предмети, які їм подобаються, але не завжди вони подобаються викладачам або викладачі не зовсім у них орієнтуються. Коли професор історії приходить і розповідає про сценарну майстерність – це не зовсім зрозуміло».

Хлопець,
Донецький національний університет імені Василя Стуса

«Зараз взяли нових викладачів, і є серед них такі, що подобаються студентам. Вони зараз намагаються переходити до нових форм».

5

Корупції у вишах практично немає

Випускники заявляють, що журналістську освіту можна отримати без хабарів і відвертого вимагання грошей практично не зустрічається. Разом із тим, подекуди збереглася непряма корупція: потреба купувати у викладачів книги чи відвідувати пов'язані з ними заходи. Платять же найчастіше за фізкультуру.

Дівчина,
Національний університет «Одеська юридична академія»

«Я платила за БЖД, фізкультуру. Я не бачу сенсу у фізкультурі в Університеті. Я вважаю це неправильно. І ще що ми робили, це купували методички з української мови. А ще у нас є студенти, які не ходять на лекції але у них з'являються потім оцінки. Вони просто прес-секретарки Ківалова».

Дівчина,
Запорізький національний університет

«Деякі студенти можуть на фізкультуру не ходити, а чистю від себе принести цукерки».

Хлопець,
Вінницький педагогічний університет

«Викладач заходила в аудиторію і каже, - Я цього року ще не була в Парижі. Й все, - всі розуміли цей натяк. Економіст у нас просто тікав десь до бібліотеки, відкривав свою сумку, діставав журнал вказуючи на сторінку».

Хлопець,
Донецький національний університет імені Василя Стуса

«Викладач сказав, для того, щоб здати залік, ви маєте купити мою книжку, у якій є тести, які ви будете складати. Але ми дізнались, що ця книжка є в бібліотеці. Ми сфотографували ці тести і все».

6

Випускники лишаються розчаровані освітою

Чимало випускників заявили, що лишилися загалом розчаровані набутими знаннями й не повторили б навчання на журналіста. Замість цього, вони б краще отримали освіту за іншим фахом. Разом із тим, зустрічаються й окремі приклади задоволених студентів.

Дівчина,
Національний університет «Львівська політехніка»

«На бакалавраті з журналістики, з одного боку, ти вчиш дуже багато всього для розвитку, але воно якось про все і ні про що».

Дівчина,
Харківський національний університет імені Василя Каразіна

«Після третього курсу у багатьох студентів відпало бажання бути журналістами».

Хлопець,
Донецький національний університет імені Василя Стуса

«З п'яти магістрів, що у нас випустився, ніхто з нас не працює за спеціальністю і всі п'ятеро не збираються далі по спеціальності працювати».

Хлопець,
Донецький національ-
ний університет імені
Василя Стуса

*«Мені подобається шлях, який я пройшов. І якщо б мені до-
велось обирати свій шлях, я б обрав журналістику знову. Мені
дуже подобається мій вибір».*

7

Зміни в освіті

Випускники сходяться на тому, що сучасним студентам потрібно більше предметів із графічно-го дизайну, права, медіаграмотності та іноземних мов. При цьому респонденти не вважають, що в час гібридної війни освіту потрібно якось кардинально змінювати, зокрема, вводячи обов'язкові предмети з пропаганди чи воєнної журналістики. Що ж до формату та тривалості навчання, то, на думку більшості, шість років - це все ж забагато для підготовки журналіста. Проте варто не просто змінювати університетську освіту, а й краще профорієнтувати тих, хто вступає на цю спеціальність.

Дівчина,
Запорізький націо-
нальний університет

*«Якщо говорити про магістратуру – взагалі вже не треба
ця теорія, вона аж бісить. Ти реально розумієш, що в тебе не
так багато вже часу, щоб просто сидіти і читати підручник.
Усе, що ти мав зрозуміти, ти вже якось десь почув. Тут, мож-
ливо, треба якісь проекти створювати».*

Дівчина,
Донецький національ-
ний університет
імені Василя Стуса

*«Лучше было бы какое то неформальное образование. Ка-
кие то курсы и практика обязательно. И не пять лет этому
учиться, а можно было бы и вложиться в три года».*

Дівчина,
Одеський національ-
ний університет
імені Іллі Мечникова

*«Потрібно щоб у людини було уявлення про журналістику,
коли вона вступає на навчання. Тому що переважна більшість
думає, що журналістика – це те, коли тебе по телевізору по-
казують».*

ПЕРЕЛІК ЗВО

Запорізький національний університет, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, До-
нецький національний університет імені Василя Стуса (наразі перенесений у Вінницю), Одеський національний університет
імені Іллі Мечникова, Національний університет «Одеська юридична академія», Львівський національний університет імені Івана
Франка, Український Католицький Університет, Національний університет «Львівська політехніка», Харківський національний
університет імені Василя Каразіна, Харківська державна академія культури, Київський національний університет імені Тараса
Шевченка, Київський університет імені Бориса Грінченка, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київський
міжнародний університет, Національний авіаційний університет, Київський національний університет культури і мистецтв, Чер-
каський національний університет ім. Богдана Хмельницького, Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича.

ПЕРЕЛІК ЗВО, ЩО МАЮТЬ ЛІЦЕНЗІЮ НА ЗДІЙСНЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

за спеціальністю 061 – «Журналістика» станом на 1 травня 2018 року

	Заклад вищої освіти (ЗВО)	Місто/область	Інститут/факультет/кафедра	Бакалаврські програми	Магістерські програми
1	Бердянський державний педагогічний університет	м. Бердянськ Запорізької області	Факультет філології та соціальних комунікацій	Журналістика	
2	Вищий навчальний заклад "Український католицький університет"	м. Львів	Школа журналістики УКУ		Журналістика, медіа-комунікації
3	Вищий навчальний заклад "Університет економіки та права "КРОК"	м. Київ	Кафедра міжнародних відносин та журналістики	Ліцензію отримано у 2018 році (Наказ Міністерства освіти і науки України від 18.01.2018 № 53-л) Перший набір планується у вересні 2018 року	
4	Вищий навчальний заклад Інститут реклами (у формі товариства з обмеженою відповідальністю)	м. Київ	Кафедра реклами і зв'язків з громадськістю	Реклама	
5	Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»	м. Київ	Інститут філології та масових комунікацій	Журналістика, видавнича справа	Видавнича справа, медеакомунікації
6	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	м. Вінниця	Факультет філології і журналістики Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю	Журналістика	Журналістика
7	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	м. Дніпро	Факультет систем та засобів масової комунікації, кафедра масової та міжнародної комунікації	Журналістика	Журналістика, реклама, видавнича справа, медеакомунікації
8	Донецький національний університет імені Василя Стуса	м. Вінниця	Кафедра журналістики філологічного факультету	Журналістика	Журналістика
9	Житомирський державний університет імені Івана Франка	м. Житомир	Інститут філології та журналістики, кафедра видавничої справи, редагування, основ журналістики та філології	Журналістика (видавнича справа)	Журналістика
10	Запорізький національний технічний університет	м. Запоріжжя	Інститут управління та права, факультет соціальних наук, кафедра журналістики	Журналістика	Журналістика
11	Запорізький національний університет	м. Запоріжжя	Факультет журналістики	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю, видавнича справа	Журналістика, медеакомунікації, реклама зв'язки з громадськістю

	Заклад вищої освіти (ЗВО)	Місто/область	Інститут/факультет/кафедра	Бакалаврські програми	Магістерські програми
12	Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького, ПВНЗ	м. Івано-Франківськ	Економічний факультет, кафедра реклами та зв'язків з громадськістю	реклама та зв'язки з громадськістю	
13	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області	Факультет української філології і журналістики, кафедра журналістики	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика
14	Київський міжнародний університет, ПВНЗ	м. Київ	Інститут журналістики	Журналістика	Журналістика
15	Київський національний торговельно-економічний університет	м. Київ	Факультет торгівлі та маркетингу, кафедра маркетингу та реклами	Журналістика	Реклама
16	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	м. Київ	Інститут журналістики	Журналістика, видавнича справа, реклама, медіапродюсування	соціальні комунікації, медіакомунікації, спортивна Журналістика, військова Журналістика, мовлення на зарубіжні країни
17	Київський національний університет культури і мистецтв	м. Київ	Факультету журналістики і міжнародних відносин	Журналістика (Зв'язки з громадськістю та реклама), видавнича справа	Журналістика
18	Київський університет імені Бориса Грінченка	м. Київ	Інститут журналістики	Журналістика, видавнича справа, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика, медіакомунікації, реклама, видавнича справа
19	Класичний приватний університет	м. Запоріжжя	Інститут журналістики і масової комунікації	Журналістика і соціальні комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика, медіа-комунікації, зв'язки з громадськістю, видавнича справа
20	Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського	м. Кременчук, Полтавської області	Факультет права, гуманітарних і соціальних наук, кафедра філології та видавничої справи	Журналістика (видавнича справа)	Журналістика
21	Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	м. Старобільськ Луганської області	Факультет української філології та соціальних комунікацій, кафедра журналістики та видавничої справи	Журналістика, видавнича справа, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика, реклама, медіа-комунікації

продовження
таблиці див.
на стор. 60

	Заклад вищої освіти (ЗВО)	Місто/область	Інститут/факультет/кафедра	Бакалаврські програми	Магістерські програми
22	Львівський національний університет імені Івана Франка	м. Львів	Факультет журналістики	Журналістика	Журналістика
23	Львівський торговельно-економічний університет	м. Львів	Факультет міжнародних економічних відносин та інформаційних технологій, кафедра маркетингу	Реклама у бізнесі	
24	Львівський університет бізнесу та права, ПВНЗ	м. Львів	Факультет журналістики та інформації, кафедра видавничої справи та редагування	Журналістика	Журналістика
25	Маріупольський державний університет	м. Маріуполь Донецької області	Факультет філології та масових комунікацій	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика, зв'язки з громадськістю
26	Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, ПВНЗ	м. Рівне	Факультет журналістики.	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Реклама та зв'язки з громадськістю
27	Національний авіаційний університет	м. Київ	Інститут міжнародних відносин, кафедра журналістики, реклами і зв'язків з громадськістю	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика
28	Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова	м. Київ	Факультет української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка, кафедра журналістики	Журналістика (видавнича справа)	Журналістика
29	Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"	м. Харків	Факультет бізнесу та фінансів, кафедра міжкультурної комунікації та іноземної мови		Медіа-комунікації
30	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»	м. Київ	Видавничо-поліграфічний інститут, кафедра видавничої справи	Журналістика (видавнича справа)	Видавнича справа, реклама та зв'язки з громадськістю
31	Національний університет «Києво-Могилянська академія»	м. Київ	Факультет соціальних наук та соціальних технологій, Могилянська школа журналістики		Журналістика, зв'язки з громадськістю
32	Національний університет «Львівська політехніка»	м. Львів	Інститут права та психології, кафедра журналістики та засобів масової комунікації	Журналістика	Журналістика
33	Національний університет «Одеська юридична академія»	м. Одеса	Факультет журналістики	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Міжнародна Журналістика

	Заклад вищої освіти (ЗВО)	Місто/область	Інститут/факультет/кафедра	Бакалаврські програми	Магістерські програми
34	Національний університет «Острозька академія»	м. Острог Рівненської області	Гуманітарний факультет, кафедра журналістики	Журналістика	Журналістика
35	Національний університет біоресурсів та природокористування України	м. Київ	Гуманітарно-педагогічний факультет, кафедра української та класичних мов	Ліцензію отримано у травні 2017 року (Наказ МОН України від 26.05.2017 № 111л) Перший набір планується у вересні 2018 року	
36	Національний університет водного господарства та природокористування	м. Рівне	Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту, кафедра державного управління, документознавства та інформаційної діяльності	Ліцензію отримано у 2018 році (Наказ МОН України від 14.03.2018 № 242-л). За Правилами прийому до ЗВО, станом на 1.05.2018 року, набору студентів на спеціальність 061 не передбачено	
37	Національний університет харчових технологій	м. Київ	Інститут економіки і управління, кафедра маркетингу	Журналістика (реклама та зв'язки з громадськістю)	Журналістика
38	Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя	м. Ніжин Чернігівської області	Філологічний факультет, кафедра української мови	Журналістика (видавнича справа) Ліцензію отримано у грудні 2016 року (наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2016 № 1516л) Перший набір здійснено у вересні 2017 року	
39	Одеська національна академія зв'язку ім. Олександра Попова	м. Одеса	Інститут проблем інформаційного суспільства, кафедра політології, соціології та соціальних комунікацій	Журналістика (реклама та зв'язки з громадськістю)	
40	Одеський національний політехнічний університет	м. Одеса	Гуманітарний факультет, кафедра інформаційної діяльності та медіа-комунікацій;	Журналістика на двох факультетах	
41	Одеський національний університет імені Іллі Мечникова	м. Одеса	Факультет журналістики, реклами та видавничої справи	Журналістика (реклама та зв'язки з громадськістю, видавнича справа, Журналістика)	Журналістика
42	Південноукраїнський національний педагогічний університет імені Костянтина Ушинського	м. Одеса	Соціально-гуманітарний факультет	Журналістика (реклама та зв'язки з громадськістю)	
43	Полтавський національний педагогічний університет імені Віктора Короленка	м. Полтава	Факультет філології та журналістики, кафедра журналістики	Журналістика	Журналістика
44	Приватний вищий навчальний заклад "Київський університет культури"	м. Київ	Кафедра журналістики і міжнародних відносин	Журналістика (Журналістика; зв'язки з громадськістю та реклама; видавнича справа)	Журналістика

продовження
таблиці див.
на стор. 62

	Заклад вищої освіти (ЗВО)	Місто/область	Інститут/факультет/кафедра	Бакалаврські програми	Магістерські програми
45	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	м. Івано-Франківськ	Філологічний факультет, кафедра журналістики	Журналістика	
46	Сумський державний університет	м. Суми	Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій, кафедра журналістики та філології	Журналістика, реклама і зв'язки з громадськістю	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю, медіакомунікації
47	Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки	м. Луцьк	Факультет філології та журналістики, кафедра соціальних комунікацій	Журналістика та соціальні комунікації, видавнича справа	Журналістика і соціальні комунікації
48	Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	м. Сєвєро-донецьк Луганської області	Факультет гуманітарних наук, психології та педагогіки, кафедра української філології та журналістики	Журналістика, видавнича справа	Журналістика, видавнича справа
49	Таврійський національний університет імені Володимира Вернадського	м. Київ	Інститут філології та журналістики	Журналістика	Журналістика
50	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	м. Тернопіль	Факультет філології і журналістики, кафедра журналістики	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика
51	Ужгородський національний університет	м. Ужгород	Філологічний факультет, кафедра журналістики	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика
52	Українська академія друкарства	м. Львів	Факультет медіакомунікацій та підприємництва, кафедра медіакомунікацій	Журналістика (книго- та медіапродуктування; реклама і зв'язки з громадськістю)	Журналістика (книго- та медіапродуктування; реклама, зв'язки з громадськістю)
53	Український гуманітарний інститут, ПВНЗ	м. Буча Київської області	Гуманітарний факультет, кафедра журналістики	Журналістика	
54	Університет державної фіскальної служби України	м. Ірпінь Київської області	Інститут гуманітарних наук, кафедра української словесності та культури	Журналістика	
55	Університет митної справи та фінансів	м. Дніпро	Факультет управління, кафедра соціальних комунікацій, філософії та суспільно-політичних дисциплін	Ліцензію отримано у 2018 році (Наказ МОН №139л від 21.02.2018) Перший набір планується у вересні 2018 року	

	Заклад вищої освіти (ЗВО)	Місто/область	Інститут/факультет/кафедра	Бакалаврські програми	Магістерські програми
56	Харківська державна академія культури	м. Харків	Факультет культурології, кафедра журналістики	реклама та зв'язки з громадськістю, соціокультурна Журналістика	Журналістика
57	Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця	м. Харків	Факультет економіки і права, кафедра управління соціальними комунікаціями	медіа-комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю	Медіа-комунікації
58	Харківський національний університет імені Василя Каразіна	м. Харків	Філологічний факультет, кафедра журналістики Соціологічний факультет, кафедра медіакомунікацій	Журналістика, медіакомунікації та зв'язки з громадськістю	Журналістика; медіакомунікації (соціологічний ф-т),
59	Херсонський державний університет	м. Херсон	Факультет філології та журналістики, кафедра соціальних комунікацій	Журналістика	Журналістика
60	Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка	м. Кропивницький	Факультет філології та журналістики, кафедра журналістики, видавничої справи та редагування	Журналістика	
61	Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	м. Черкаси	Інститут української філології та соціальних комунікацій, кафедра журналістики, реклами і PR-технологій	Журналістика, видавничий бізнес і сучасні комунікативні технології, Реклама та PR у медіагалузі	Медіакомунікації
62	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	м. Чернівці	Філологічний факультет, кафедра журналістики	Журналістика та кросмедійність, Видавнича справа та медіаредагування	Журналістика та кросмедійність, Видавнича справа та медіаредагування
63	Чорноморський державний університет імені Петра Могили	м. Миколаїв	Інститут філології, кафедра журналістики	Журналістика	

ПЕРЕЛІК ЗВО, ЩО МАЮТЬ ОСВІТНІ ПРОГРАМИ З ЖУРНАЛІСТИКИ ТА МЕДІАКОМУНІКАЦІЙ

за спеціальністю 061 – «Журналістика»

	Заклад вищої освіти (ЗВО)	Місто/ область	Інститут/факультет/ кафедра	Бакалаврські програми	Магістерські програми
1	Бердянський державний педагогічний університет	м. Бердянськ Запорізької області	Факультет філології та соціальних комунікацій	Журналістика	
2	Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»	м. Київ	Інститут філології та масових комунікацій	Журналістика, видавнича справа	Видавнича справа, медакомунікації
3	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	м. Вінниця	Факультет філології і журналістики Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю	Журналістика	Журналістика
4	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	м. Дніпро	Факультет систем та засобів масової комунікації, кафедра масової та міжнародної комунікації	Журналістика	Журналістика, реклама, видавнича справа, медіакомунікації
5	Донецький національний університет імені Василя Стуса	м. Вінниця	Кафедра журналістики філологічного факультету	Журналістика	Журналістика
6	Житомирський державний університет імені Івана Франка	м. Житомир	Інститут філології та журналістики, кафедра видавничої справи, редагування, основ журналістики та філології	Журналістика (видавнича справа)	Журналістика
7	Запорізький національний технічний університет	м. Запоріжжя	Інститут управління та права, факультет соціальних наук, кафедра журналістики	Журналістика	Журналістика
8	Запорізький національний університет	м. Запоріжжя	Факультет журналістики	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю, видавнича справа	Журналістика, медіакомунікації, реклама зв'язки з громадськістю
9	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області	Факультет української філології і журналістики, кафедра журналістики	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика
10	Київський міжнародний університет, ПВНЗ	м. Київ	Інститут журналістики	Журналістика	Журналістика

	Заклад вищої освіти (ЗВО)	Місто/область	Інститут/факультет/кафедра	Бакалаврські програми	Магістерські програми
11	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	м. Київ	Інститут журналістики	Журналістика, видавнича справа, реклама, медіапродюсування	Соціальні комунікації, медіакомунікації, спортивна Журналістика, військова журналістика, мовлення на зарубіжні країни
12	Київський національний університет культури і мистецтв	м. Київ	Факультету журналістики і міжнародних відносин	Журналістика (Зв'язки з громадськістю та реклама), видавнича справа	Журналістика
13	Київський університет імені Бориса Грінченка	м. Київ	Інститут журналістики	Журналістика, видавнича справа, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика, медіакомунікації, реклама, видавнича справа
14	Класичний приватний університет	м. Запоріжжя	Інститут журналістики і масової комунікації	Журналістика і соціальні комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика, медіа-комунікації, зв'язки з громадськістю, видавнича справа
15	Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	м. Старобільськ Луганської області	Факультет української філології та соціальних комунікацій, кафедра журналістики та видавничої справи	Журналістика, видавнича справа, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика, реклама, медіа-комунікації
16	Львівський національний університет імені вана Франка	м. Львів	Факультет журналістики	Журналістика	Журналістика
17	Маріупольський державний університет	м. Маріуполь Донецької області	Факультет філології та масових комунікацій	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика, зв'язки з громадськістю
18	Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, ПВНЗ	м. Рівне	Факультет журналістики.	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Реклама та зв'язки з громадськістю
19	Національний авіаційний університет	м. Київ	Інститут міжнародних відносин, кафедра журналістики, реклами і зв'язків з громадськістю	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика
20	Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"	м. Харків	Факультет бізнесу та фінансів, кафедра міжкультурної комунікації та іноземної мови		Медіа-комунікації

продовження
таблиці див.
на стор. 66

	Заклад вищої освіти (ЗВО)	Місто/область	Інститут/факультет/кафедра	Бакалаврські програми	Магістерські програми
21	Національний університет «Києво-Могилянська академія»	м. Київ	Факультет соціальних наук та соціальних технологій, Могилянська школа журналістики		Журналістика, зв'язки з громадськістю
22	Національний університет «Львівська політехніка»	м. Львів	Інститут права та психології, кафедра журналістики та засобів масової комунікації	Журналістика	Журналістика
23	Національний університет «Одеська юридична академія»	м. Одеса	Факультет журналістики	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Міжнародна Журналістика
24	Національний університет «Острозька академія»	м. Острог Рівненської області	Гуманітарний факультет, кафедра журналістики	Журналістика	Журналістика
25	Одеський національний політехнічний університет	м. Одеса	Гуманітарний факультет, кафедра інформаційної діяльності та медіа-комунікацій;	Журналістика на двох факультетах	
26	Одеський національний університет імені Іллі Мечникова	м. Одеса	Факультет журналістики, реклами та видавничої справи	Журналістика (реклама та зв'язки з громадськістю, видавнича справа, Журналістика)	Журналістика
27	Полтавський національний педагогічний університет імені Віктора Короленка	м. Полтава	Факультет філології та журналістики, кафедра журналістики	Журналістика	Журналістика
28	Приватний вищий навчальний заклад "Київський університет культури"	м. Київ	Кафедра журналістики і міжнародних відносин	Журналістика (Журналістика; зв'язки з громадськістю та реклама; видавнича справа)	Журналістика
29	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	м. Івано-Франківськ	Філологічний факультет, кафедра журналістики	Журналістика	
30	Сумський державний університет	м. Суми	Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій, кафедра журналістики та філології	Журналістика, реклама і зв'язки з громадськістю	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю, медіакомунікації
31	Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки	м. Луцьк	Факультет філології та журналістики, кафедра соціальних комунікацій	Журналістика та соціальні комунікації, видавнича справа	Журналістика і соціальні комунікації

	Заклад вищої освіти (ЗВО)	Місто/область	Інститут/факультет/кафедра	Бакалаврські програми	Магістерські програми
32	Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	м. Северо-донецьк Луганської області	Факультет гуманітарних наук, психології та педагогіки, кафедра української філології та журналістики	Журналістика, видавнича справа	Журналістика, видавнича справа
33	Таврійський національний університет імені Володимира Вернадського	м. Київ	Інститут філології та журналістики	Журналістика	Журналістика
34	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	м. Тернопіль	Факультет філології і журналістики, кафедра журналістики	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика
35	Ужгородський національний університет	м. Ужгород	Філологічний факультет, кафедра журналістики	Журналістика, реклама та зв'язки з громадськістю	Журналістика
36	Український гуманітарний інститут, ПВНЗ	м. Буча Київської області	Гуманітарний факультет, кафедра журналістики	Журналістика	
37	Український католицький університет	м. Львів	Школа журналістики УКУ		Журналістика, медіа-комунікації
38	Університет державної фіскальної служби України	м. Ірпінь Київської області	Інститут гуманітарних наук, кафедра української словесності та культури	Журналістика	
39	Харківська державна академія культури	м. Харків	Факультет культурології, кафедра журналістики	Реклама та зв'язки з громадськістю, соціокультурна Журналістика	Журналістика
40	Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця	м. Харків	Факультет економіки і права, кафедра управління соціальними комунікаціями	Медіа-комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю	Медіа-комунікації
41	Харківський національний університет імені Василя Каразіна	м. Харків	Філологічний факультет, кафедра журналістики Соціологічний факультет, кафедра медіакомунікацій	Журналістика, медіакомунікації та зв'язки з громадськістю	Журналістика; медіакомунікації (соціологічний ф-т),
42	Херсонський державний університет	м. Херсон	Факультет філології та журналістики, кафедра соціальних комунікацій	Журналістика	Журналістика
43	Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка	м. Кропивницький	Факультет філології та журналістики, кафедра журналістики, видавничої справи та редагування	Журналістика	

продовження
таблиці див.
на стор. 68

	Заклад вищої освіти (ЗВО)	Місто/область	Інститут/факультет/кафедра	Бакалаврські програми	Магістерські програми
44	Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	м. Черкаси	Інститут української філології та соціальних комунікацій, кафедра журналістики, реклами і PR-технологій	Журналістика, видавничий бізнес і сучасні комунікативні технології, реклама та PR у медіагалузі	Медіакомунікації
45	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	м. Чернівці	Філологічний факультет, кафедра журналістики	Журналістика та кросмедійність, Видавнича справа та медіаредагування	Журналістика та кросмедійність, Видавнича справа та медіаредагування
46	Чорноморський державний університет імені Петра Могили	м. Миколаїв	Інститут філології, кафедра журналістики	Журналістика	

СПЕЦІАЛЬНИЙ ЗВІТ